

310 val

2022 års kommun- och regionalval

Sveriges
Kommuner
och Regioner

310 val

2022 års kommun- och regionval

Upplysningar om innehållet:

Björn Kullander, bjorn.kullander@skr.se

Martin Lidhamn, martin.lidhamn@skr.se

© Sveriges Kommuner och Regioner, 2023

ISBN: ISBN 978-91-8047-133-6

Foto: SKR:s bildbank

Produktion: Advant

Tryck: LTAB, 2023

Förord

Den 11 september 2022 genomfördes 311 val i Sverige - ett riksdagsval, 20 regionval och 290 kommunval. Riksdagsvalet och regeringsfrågan fick den största uppmärksamheten i den allmänna debatten och man kunde lätt få intrycket att det bara var ett val som var viktigt. Men även de lokala och regionala valen har en utomordentligt stor betydelse för människors vardag. Den svenska folkstyrelsen förverkligas enligt Regeringsformen genom ett representativt och parlamentariskt statskick och kommunal självstyrelse. Självstyrelsen utövas av beslutande församlingar som utses vid de 310 kommun- och regionvalen. Genom dessa val har människor möjlighet att välja sina företrädare, påverka politikens framtida inriktning och utkräva ansvar, precis som i riksdagsvalet. Självstyrelsen ger medborgarna närhet till beslutsfattarna och därmed möjligheter att påverka besluten. Det handlar om en rad beslut som berör många människors dagliga tillvaro. Kommuner och regioner har ett vidsträckt ansvar i den svenska samhällsorganisationen.

Mot den bakgrunden vill SKR redovisa vad som hände i kommun- och regionvalen. Det här är femte gången som vi ger ut skriften 310 val. Det är vår förhoppning att den både ska kunna användas som faktasamling och ge underlag till fortsatta diskussioner om den lokala och regionala demokratin. Skriften är en tjänstemannaprodukt som förutom officiell Valstatistik bygger på uppgifter från inledningen av 2023 utifrån en enkätundersökning till samtliga kommuner och regioner och har skrivits av Björn Kullander och Martin Lidhamn vid Demokratisektionen samt Bo Per Larsson, Intellectum.

Stockholm i mars 2022

Lena Langlet
Chef
Demokratisektionen

Sveriges Kommuner och Regioner

Innehåll

- 6 **Kapitel 1. Valdeltagandet**
- 7 Deltagandet i valet till kommunfullmäktige
- 8 Valdeltagande på valdistriktsnivå
- 9 Deltagandet i regionvalen

- 11 **Kapitel 2. Valets genomförande**
- 12 Rösträtt
- 13 Förtidsröstning
- 14 Deltagande partier
- 15 Kandidater

- 17 **Kapitel 3. Valresultat**
- 17 Valet till kommunfullmäktige
- 18 Valet till regionfullmäktige
- 18 Stora variationer
- 20 Stora och små kommuner
- 21 Partierna som lyckades bättre i kommunvalet

- 23 **Kapitel 4. Övriga partier i kommunerna**

- 27 **Kapitel 5. Övriga partier i regionerna**

- 31 **Kapitel 6. Väljarna**
- 31 Könsfördelningen bland partiernas väljare
- 32 Vänster eller höger
- 33 Politiskt förtroende

35	Kapitel 7. Personvalet
38	Kapitel 8. Röstdelning
41	Röstdelning i regionvalet
44	Kapitel 9. Lokala partiledares betydelse
47	Kapitel 10. De folkvalda
49	Hög omsättning
49	Många avhopp
51	Kapitel 11. Vilka styr?
52	Några definitioner och förklaringar
53	Styrförhållanden i kommunerna
54	Vem styr med vem?
57	Hur har makten skiftat?
60	Minoritetsstyren i kommunerna
61	Vem är kommunstyrelsens ordförande?
63	Styrförhållanden i regioner
68	Vem är regionstyrelsens ordförande?
70	Kapitel 12. Avslutande reflektioner
71	Finns den kommunala väljaren?
76	Ett nytt politiskt landskap?
79	Förnyelse eller oreda?
80	Växa med uppgiften

Valdeltagandet

För första gången på 20 år sjönk valdeltagandet i de allmänna valen. Vid valen 2018 ökade valdeltagandet i valen till kommun- och regionfullmäktige samt riksdag för fjärde valet i rad, men denna trend är nu bruten. Sedan 2002 har dock valdeltagandet ökat med 2,5 procentenheter i valet till kommunfullmäktige, 2,6 procentenheter i valet till regionfullmäktige och 4,1 procentenheter i riksdagsvalet.

Tabell 1: Utveckling av valdeltagandet 1970–2022 (procent)

År	Kommunvalen	Regionvalen	Riksdagsvalen
1970	88,1	88,2	88,3
1973	90,5	90,7	90,8
1976	90,4	90,5	91,8
1979	89,0	89,2	90,7
1982	89,6	89,8	91,4
1985	87,8	88,0	89,9
1988	84,0	84,2	86,0
1991	84,3	84,0	86,7

År	Kommunvalen	Regionvalen	Riksdagsvalen
1994	84,4	84,3	86,8
1998	78,6	78,1	81,4
2002	77,9	77,5	80,1
2006	79,4	78,8	82,0
2010	81,6	81,1	84,6
2014	82,8	82,5	85,8
2018	84,1	83,8	87,2
2022	80,4	80,1	84,2

Källa: Valmyndigheten, SCB.

Deltagandet i valet till kommunfullmäktige

Från att valdeltagandet ökade i 264 kommuner vid valen 2018 minskade det i samtliga kommuner 2022. I 17 kommuner minskade valdeltagandet med över 5 procentenheter och nästan hälften av dessa ligger i Stockholms län. Störst nedgång var det i Järfälla (-7,8), Upplands-Bro (-7,6) och Burlöv (-7,4). Hammarö var den kommun där nedgången i valdeltagandet var som minst (-0,3). Andelen som utnyttjar sin rösträtt varierar kraftigt mellan olika kommuner. Precis som i förra valet skiljer det nästan 30 procentenheter mellan Lomma som hade det högsta valdeltagandet och Haparanda som hade det lägsta.

De kommuner som har lågt valdeltagande är ofta gränskommuner mot Finland och Norge med många finska eller norska medborgare eller kommuner med stor andel utrikes födda från andra länder i storstadsområden. De som endast får rösta i valen till kommun- och regionfullmäktige röstar i lägre utsträckning än de som är röstberättigande i alla val.

Tabell 2: Högst och lägst valdeltagande i kommunvalet (procent)

Kommun	Valdeltagande 2022	Valdeltagande 2018	Förändring sedan 2018
Lomma	91,3	92,9	-1,6
Vellinge	91,0	92,3	-1,3
Öckerö	90,2	90,9	-0,7
Hammarö	89,3	89,6	-0,3
Habo	88,9	91	-2,1
Burlöv	69,0	76,4	-7,4
Eda	68,9	70,5	-1,6
Botkyrka	64,6	71,4	-6,8
Södertälje	63,4	69,9	-6,6
Haparanda	61,6	63,3	-1,7

Källa: Valmyndigheten.

Valdeltagande på valdistriktsnivå

Skillnaderna i valdeltagande är stora även inom kommunerna. I 226 kommuner är skillnaden mer än 10 procent mellan valdistriktet med det högsta och med det lägsta valdeltagandet, vilket är en ökning med cirka 35 kommuner jämfört med förra valet. Störst är skillnaderna i de stora städerna och i förorter med många invånare. Valdeltagandet är lägst i socioekonomiskt svaga områden och högst i socioekonomiskt starka områden.

Tabell 3: De tio kommuner med störst differens i valdeltagande mellan det valdistrikt med lägst och det med högst valdeltagande i 2022 års val till kommunfullmäktige (procent)

Kommun	Valdistrikt med högst valdeltagande	Valdistrikt med lägst valdeltagande	Differens
Stockholm	95,1	37,5	57,6
Göteborg	93,0	37,0	56,0
Huddinge	90,0	34,1	55,9
Södertälje	85,4	30,6	54,9
Uppsala	91,4	37,2	54,2
Malmö	91,7	39,0	52,7
Botkyrka	88,2	35,6	52,6
Norrköping	92,6	42,1	50,5
Halmstad	92,5	42,4	50,1
Borås	91,5	41,9	49,6

Källa: Valmyndigheten.

Deltagandet i regionvalen

I valen till regionfullmäktige är variationerna betydligt mindre än vid kommunvalen. Valdeltagandet i regionvalen minskade i samtliga regioner. Störst minskning var det i Region Västmanland (-4,4) och Region Stockholm (-4,3). Det skilde 5,2 procentenheter mellan Halland och Stockholm som hade högst respektive lägst valdeltagande. Det är nästan 1,5 procentenhet större skillnad jämfört med 2018.

Tabell 4: Högst och lägst valdeltagande i regionvalet (procent)

Region	Valdeltagande 2022	Valdeltagande 2018	Förändring sedan 2018
Halland	83,4	86,3	-2,9
Blekinge	82,9	85,7	-2,8
Kalmar	82,5	85,0	-2,5
Skåne	79,2	82,6	-3,5
Västmanland	79,0	83,3	-4,4
Stockholm	78,2	82,4	-4,3

Källa: Valmyndigheten.

Valets genomförande

I det svenska valsystemet utgör kommunerna de lokala valmyndigheterna. Kommunerna är indelade i valdistrikt som brukar bestå av mellan 1 000 och 2 000 röstberättigade. I valet 2022 fanns det 6 264 valdistrikt i Sverige. Nedan redovisas uppgifter om rösträtt, förtidsröstande, partier och kandidater.

Den som tycker att ett val gått felaktigt till kan man vända sig till Valprövningsnämnden. Uppgifter från Valprövningsnämnden visar att nämnden tagit emot sammanlagt drygt 400 överklaganden efter valen den 11 september 2022. Av dessa gäller cirka 150 överklaganden valen till kommunfullmäktige, 110 valen till regionfullmäktige och 150 stycken valet till riksdagen. Antalet överklaganden minskade således jämfört med 2018 då drygt 700 överklaganden lämnades in, varav 128 gällde kommunfullmäktigevalen och 91 landstingsfullmäktigevalen. En anledning till minskningen av antalet överklaganden är säkerligen de ökade krav som numera ställs på ett överklagande såsom att den som överklagar måste lämna personuppgifter så att dennes rätt att överklaga kan kontrolleras.

Inlämnade överklaganden 2022 rör främst de köer som uppstod i röstmottagningen, felaktig avprickning i röstlängd, saknade valsedlar i röstmottagningen, felaktigheter i samband med rösträkning och överklagande av valbarhet. I de flesta av fallen har nämnden inte funnit några fel i samband med valet och där det har förekommit fel har dessa inte bedömts ha någon påverkan på valutgången.

Rösträtt

Det är fler som är röstberättigade i kommun- och regionvalen jämfört med riksdagsvalet eftersom gruppen icke svenska medborgare som har rösträtt i kommun- och regionvalen är större än gruppen utlandssvenskar som bara har rösträtt i riksdagsvalet. Knappt 8,2 miljoner var röstberättigade i kommun- och regionvalet och nästan 7,8 miljoner personer var röstberättigade i riksdagsvalet 2022.

Tabell 5: Rösträtt till de allmänna valen

Rösträtt	2018	2022
Rösträtt till riksdagsvalet	7 495 936	7 772 120
- Varav utlandssvenskar	170 203	178 901
Rösträtt till kommunfullmäktigevalet	7 861 590	8 196 423
- Varav ej svenska medborgare	535 857	603 204
Rösträtt till regionfullmäktigevalet	7 814 197	8 147 129
- Varav ej svenska medborgare	534 727	601 580
Rösträtt till minst ett av valen	8 031 793	8 375 324
- Varav utlandssvenskar	170 203	178 901
- Varav ej svenska medborgare	535 857	603 204

Förtidsröstning

Förtidsröstningen i Sverige har en lång tradition och har historiskt kallats för poströstning. Första gången poströstning ägde rum var vid 1942 års kommunal- och landstingsval och vid 1944 års val till riksdagens andra kammare. Detta innebär att förtidsröstningen i kommun- och regionval firade 80-årsjubileum vid årets val.

För 80 år sen fick dock endast personer som av särskilda skäl var förhindrade att rösta i sin vallokal rösta på posten. Möjligheten att förtidsrösta har sedan sedan dess utvidgats och numera använder uppemot hälften av de som röstar denna möjlighet.

Valmyndighetens siffror från 2022 visar att drygt 3,1 miljoner väljare valde att förtidsrösta, vilket är en ökning med cirka 200 000 röster. Detta innebär att 48,2 procent av de drygt 6,5 miljoner som röstade i riksdagsvalet förtidsröstade.

Kommunerna har haft ansvar för förtidsröstningen sedan 2006. Antalet lokaler för förtidsröstning hade då under många år minskat i takt med att postkontoren lades ned. Sedan kommunerna tog över ansvaret så har förtidsröstningen blivit mer tillgänglig och fler har använt sig av möjligheten. Vid valet 2022 erbjöds möjligheten att förtidsrösta i 2 621 röstningslokaler. Flest förtidsröster mottogs på Luleå Energi Arena och Stadsbiblioteket i Göteborg där vardera över 15 500 personer valde att förtidsrösta. Förutom arenor och bibliotek är gallerior, köpcentrum, kulturhus och kommunhus populära ställen för förtidsröstning. I vissa kommuner kunde även drive-in-röstning och röstning via vallbussar erbjudas väljarna.

Tabell 6: Valdeltagandet i riksdagsvalet och andel som förtidsröstare 1982–2022 (procent)

År	Valdeltagande i riksdagsvalet	Förtidsröstare
1982	91,4	35,1
1985	89,9	37
1988	86	36,5
1991	86,7	36,8
1994	86,8	35,5
1998	81,4	31,2
2002	80,1	29,8
2006	82	31,8
2010	84,6	39,4
2014	85,8	42,5
2018	87,2	44,7
2022	84,2	48,2

Källa: "Förtida röstning i Sverige" Göteborgs universitet, Valmyndigheten.

Deltagande partier

En nyhet inför valet 2018 var att partierna var tvungna att anmäla deltagande inför valet. Partierna skulle anmäla deltagandet till Valmyndigheten 30 dagar innan valdagen. Enligt Valmyndigheten var 328 partier anmälda i valet till kommunfullmäktige, 130 partier anmälda i valet till regionfullmäktige och 102 partier anmälda till riksdagsvalet. Antalet deltagande partier har ökat för samtliga val jämfört med 2018.

Tabell 7: Deltagande partier 2022

Deltagande partier	Antal
Deltagande partier i minst ett val	340
- Varav i samtliga val	98
Deltagande partier i riksdagsval	102
Deltagande partier i regionfullmäktigeval	130
- Varav i samtliga regioner	100
- Varav i en enda region	29
Deltagande partier i kommunfullmäktigeval	328
- Varav i samtliga kommuner	98
- Varav i en enda kommun	217

Källa: Valmyndigheten.

Kandidater

Inför valet 2018 infördes att en person som nominerats som kandidat för ett parti ska ha sagt ja till detta skriftligt för att kunna bli vald. Syftet med den nya regeln var att stärka skyddet mot ofrivillig kandidatur, det vill säga att en person mot sin vilja skrivs in på ett politiskt partis lista. Enligt Valmyndighetens uppgifter var det 52 228 kandidater som ställde upp i kommunfullmäktigevalen och 12 733 kandidater i regionfullmäktigevalen. På kommunsidan var det cirka 1 400 färre kandidater än valen 2018 medan det på regionsidan är cirka 300 fler som kandiderade i valen. Den som kandiderar för ett parti måste själv ha rösträtt och ska samtycka till kandidaturen före valet.

Tabell 8: Kandidater 2022

Kandidater	Antal
Antal unika kandidater med giltig kandidatur i minst ett val	54 843
Riksdagsvalet	6 220
Regionfullmäktigeval	12 733
Kommunfullmäktigeval	52 228

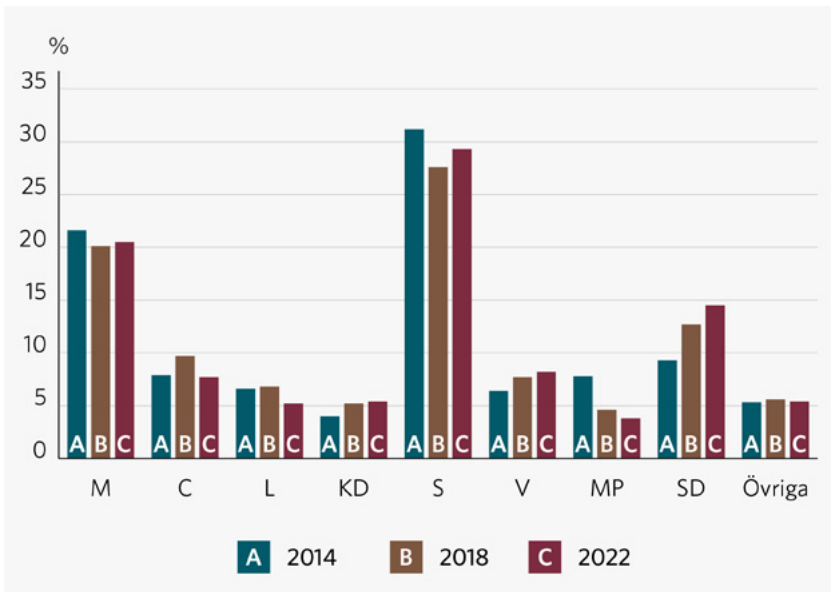
Källa: Valmyndigheten.

Valresultat

Valet till kommunfullmäktige

I valet till kommunfullmäktige ökade Sverigedemokraterna och Socialdemokraterna mest medan Centerpartiet och Liberalerna tappade mest.

Diagram 1: Procentuell fördelning av giltiga röster per parti

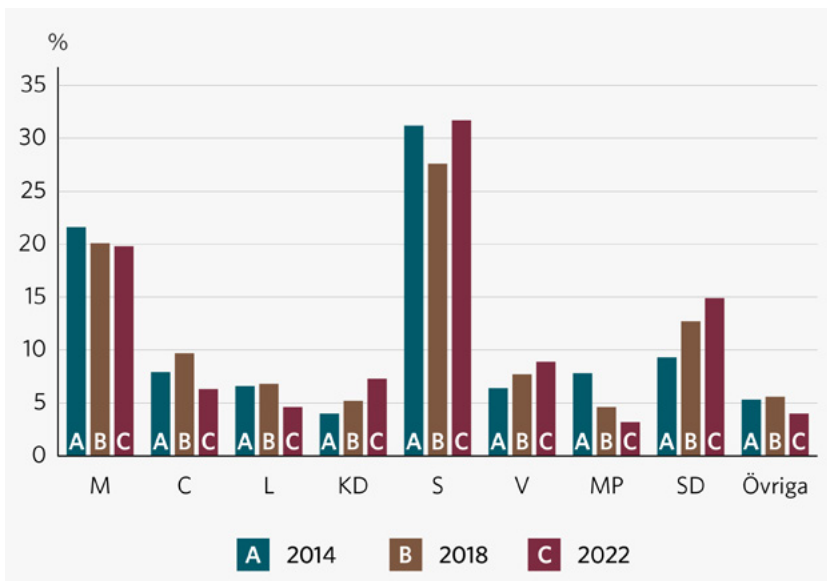

Källa Valmyndigheten.

Valet till regionfullmäktige

Valet till regionfullmäktige följde ett liknande mönster som valet till kommunfullmäktige men med större förändringar jämfört med föregående val. Socialdemokraterna ökade till exempel med 4,1 procentenheter följt av Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna som ökade med 2,1 procentenheter vardera.

Diagram 2: Procentuell fördelning av giltiga röster per parti

Källa: Valmyndigheten.

Stora variationer

Ser man på partiernas sammanlagda röstandelar i kommun- respektive riksdagsvalen syns stora lokala variationer. I flera kommuner har ett eller flera av riksdagspartierna ingen representation i fullmäktige.

Tabell 9: Partiernas lägsta och högsta röstandelar i kommun- och riksdagsvalen 2022 (procent)

Parti	Kommun	Kommun-valet	Kommun	Riksdagsvalet
Moderaterna	Dorotea	0,7	Dorotea	7,4
Moderaterna	Essunga	46,8	Danderyd	41
Centerpartiet	Jokkmokk	0,4	Bromölla	2,4
Centerpartiet	Sollefteå	39,3	Robertsfors	12,9
Liberalerna	Ragunda	0,1	Ragunda	1,1
Liberalerna	Landskrona	37,8	Danderyd	12,3
Kristdemokraterna	Hagfors	0,4	Malmö	3
Kristdemokraterna	Markaryd	37,8	Årjäng	17,8
Socialdemokraterna	Vellinge	8,5	Danderyd	12,5
Socialdemokraterna	Munkfors	58,4	Piteå	48
Vänsterpartiet	Vellinge	0,6	Vellinge	1,2
Vänsterpartiet	Sorsele	35,9	Pajala	15,1
Miljöpartiet	Aneby	0	Norsjö	1,2
Miljöpartiet	Jokkmokk	15,3	Jokkmokk	11,8
Sverigedemokraterna	Kiruna*	5,4	Stockholm	10,7
Sverigedemokraterna	Hörby	39,3	Sjöbo	42,6

*Av de 285 kommuner där SD var valbara.

Stora och små kommuner

Vi har jämfört det samlade valresultatet för de 72 kommuner som har färre än 10 000 invånare med motsvarande resultat för de 19 kommuner med fler än 100 000 invånare. För vissa partier är skillnaderna i valresultat mellan de båda kommungrupperna betydande. Centerpartiet och Sverigedemokraterna har klart starkare stöd i små kommuner jämfört med stora kommuner medan det omvända förhållandet gäller för Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Liberalerna.

Tabell 10: Partiernas röstandelar i kommuner med färre än 10 000 invånare och i kommuner med fler än 100 000 invånare (procent)

Parti	Små kommuner	Stora kommuner
Moderaterna	17,8	19,1
Centerpartiet	12,9	6
Liberalerna	2,7	6,2
Kristdemokraterna	6,6	4,8
Socialdemokraterna	30,3	29,1
Vänsterpartiet	6,5	11,7
Miljöpartiet	1,6	5,2
Sverigedemokraterna	15,7	11,9
Övriga partier	5,9	5,9

Partierna som lyckades bättre i kommunvalet

Om man jämför kommuner där partierna har fått fler röster i kommunvalen än i riksdagsvalet så är det Centerpartiet som har flest följt av Vänsterpartiet och Moderaterna.

Tabell 11: Antal kommuner där partierna har högre röstandel i kommunvalet än i riksdagsvalet¹

Parti	Antal
Centerpartiet	183
Vänsterpartiet	169
Moderaterna	169
Liberalerna	93
Socialdemokraterna	73
Kristdemokraterna	71
Miljöpartiet	18
Sverigedemokraterna	2

Skillnaderna mellan hur medborgarna i en kommun röstar i kommun- och riksdagsvalet kan vara betydande. Centerpartiet fick mer än 5 procentenheter fler röster i kommunvalet än i riksdagsvalet i 86 kommuner, Moderaterna i 70 kommuner, Socialdemokraterna i 14 kommuner, Liberalerna i 12 kommuner, Kristdemokraterna i 14 kommuner, Vänsterpartiet i 10 kommuner och Miljöpartiet i 1 kommun. Centerpartiet fick 10 procentenheter fler röster i 33 och Moderaterna i 20 kommuner.

Not. 1 Skillnaden är minst 0,5 procent.

Sverigedemokraterna fick mer än 5 procentenheter *färre* röster i kommunvalet i 235 kommuner, Socialdemokraterna i 53 kommuner, Moderaterna 15 kommuner, Kristdemokraterna i 5 kommuner och Centerpartiet i 1 kommun. Sverigedemokraterna fick mer än 10 procent färre röster i 100 kommuner, Socialdemokraterna i 3 och Moderaterna i 2 kommuner.

Socialdemokraterna är det enda parti som finns representerat i samtliga 290 kommuner. Moderaterna har inte fått något mandat i 4 kommuner, Sverigedemokraterna i 5 kommuner, Centerpartiet i 8 kommuner, Vänsterpartiet i 12 kommuner, Kristdemokraterna 29 kommuner, Liberalerna i 81 kommuner och Miljöpartiet i 120 kommuner.

Störst framgång har Kristdemokraterna och Moderaterna haft som fick representation i 10 respektive 5 fler kommuner jämfört med 2018. Liberalerna och Miljöpartiet har förlorat representation i flest kommuner, 30 respektive 29. För övriga partier var skillnaden jämfört med 2018 liten.

Övriga partier i kommunerna

I 2022 års val har 146 partier² som inte är representerade i riksdagen erhållit 571 mandat i sammanlagt 142 kommuner. Det innebär att det är något färre antal partier, mandat och kommuner jämfört med 2018.

I 44 kommuner ingår minst ett övrigt parti i den styrande konstellationen. I 9 kommuner ingår de i ett borgerligt styre, i 16 kommuner i ett blocköverskridande styre, i 6 kommuner i ett vänsterstyre, i 12 kommuner i ett borgerligt styre där Sverigedemokraterna ingår och i Hagfors kommun där de styr på egen hand³. I 4 kommuner innehar ett lokalt parti posten som ordförande i kommunstyrelsen.

Några av dessa partier ställde även upp i riksdags- och/eller regionvalet samt flera kommuner och fick representation i flera kommuner. Exempelvis fick Landsbygdspartiet Oberoende 27 mandat i 9 kommuner Medborgerlig samling 11 mandat i 5 kommuner och i Norrbotten fick Sjukvårdspartiet 12 mandat i 7 kommuner jämfört med 27 mandat förra mandatperioden. Feministiskt initi-

Not. 2 I dessa siffror ingår Feministiskt Initiativ, Landsbygdspartiet Oberoende, Medborgerlig samling respektive Partiet Nyans som ett parti medan Sjukvårdspartierna räknas som ett parti i varje län där de erhållit mandat.

Not. 3 För närmare definition av de olika typerna av styren, se sida 52.

ativ fick 5 mandat i 3 kommuner och minskade jämfört 2018 då partiet fick 22 mandat i 13 kommuner. Röstmässigt är dock Partiet Nyans största parti i kommunvalet bland de partier som inte är representerade i riksdagen. Partiet fick 29 618 röster, vilket gav dem 2 respektive 1 mandat i Botkyrka och Landskrona.

Flertalet övriga partier är dock genuint lokala partier. Det har successivt blivit fler sådana partier. En del av dem upphör men samtidigt bildas nya partier. Lokala partier finns representerade i så väl storstäder som i några av de allra minsta kommunerna. Det röstmässigt största lokala partiet är precis som vid senaste valet Demokraterna i Göteborg (21 535 röster och 6,1 procent). Det är emellertid ett minskat stöd jämfört med senaste valet då partiet fick 60 013 röster och 17 procent. Andra partier som fick många röster är Linköpingslistan (9 512 röster och 9 procent), Örebropartiet (7 780 röster och 7,9 procent) och Nackalistan (7 567 röster och 11,2 procent).

De andelsmässigt största lokala partierna återfinns ofta i relativt små kommuner. Oberoende realister i Hagfors ökade i röstandel och erhöll 41,8 procent, Folkinitiativet i Arjeplog 29 procent och Knivsta.nu 27,5 procent av rösterna. 8 lokala partier erhöll mer än 20 procent och 23 partier mer än 15 procent av rösterna. Av samtliga dessa är 6 partier helt nya.

De mandatmässigt största lokala partierna är Oberoende realister i Hagfors med 15 mandat följt av Lidingöpartiet och Vetlanda Framåtanda med 11 mandat vardera.

Tabell 12: De övriga partier med högst röstandel

Kommun	Parti	Resultat 2022	Resultat 2018	Fullmäktigerepresentation
Hagfors	Oberoende realister	41,8	36,5	2018
Arjeplog	Folkinitiativet Arjeplog	29		Nytt
Knivsta	Knivsta.nu	27,5	15,7	2002
Norberg	Demokraterna i Norberg	23,8	12,1	2018
Vadstena	Konsensus för Vadstenas Bästa	22,9	22,1	2014
Vetlanda	Vetlanda Framåtanda	22,8	18,1	2010
Perstorp	Vi i Perstorp	21,7		Nytt
Åre	Västjämtdlands väl	20,6	18,6	2010
Vaxholm	Waxholmspartiet – borgerligt alternativ	19,5	24,7	2014
Åsele	Åselepartiet	19,5	16,9	2014
Jokkmokk	Framtid i Jokkmokks kommun	19,1	17,8	2010
Leksand	Bygdepartiet	18,8	6,5	2010
Gislaved	Medborgarpartiet i Gislaved	18,5		Nytt
Pajala	Framtid S	18,5	19,1	2018
Mora	Morapartiet	18,1	15,7	1998
Sotenäs	Demokratiresan	17,3		Nytt

Kapitel 4. Övriga partier i kommunerna

Kommun	Parti	Resultat 2022	Resultat 2018	Fullmäktige-representation
Lidingö	Lidingöpartiet	16,9	13,6	1979
Ånge	Vår Framtids politiska utskott	16,8	13,8	2014
Nykvarn	Nykvarnspartiet	16,7	30,4	1998
Övertorneå	Sjukvårdspartiet	16,2	10	1998
Ulricehamn	Nya Ulricehamn	15,9	17,6	2014
Tidaholm	Vi Tidaholm	15,6		Nytt
Lysekil	Lysekilspartiet	15,1	21	2014
Övertorneå	Framtid S	15		Nytt

Källa: Valmyndigheten.

Övriga partier i regionerna

Valen 2022 blev inte samma framgång för de regionala sjukvårdspartierna som 2018. Sammanlagt fick regionala partier 54 mandat i 8 regionfullmäktigen, vilket var en minskning med 19 mandat. Framförallt var det Norrbottens sjukvårdsparti som minskade efter att ha varit största parti vid valet 2018 och tagit makten i regionen. Partiet fick 8,2 procent av rösterna och backade således med nästan 27 procentenheter.

Vid årets val var det istället Sjukvårdspartiet Västernorrland som ökade sitt stöd och fick 18,5 procent av rösterna, en ökning med knappt 10 procentenheter. Näst största regionala parti blev Vård för Pengarna i Sörmland (12,2 procent) som dock tappade cirka 6 procentenheter i röstandel jämfört med föregående val. Tredje störst blev återigen Bevara akutsjukhusen som ökade knappt och fick 9,3 procent i valet. Båda dessa partier sitter även kommande mandatperiod med i styret. Det gör även Dalarnas sjukvårdsparti och Sjukvårdspartiet Gävleborg trots att båda partierna backar, de senare för andra valet i rad. I Värmland lämnar nu Sjukvårdspartiet styret men sitter kvar i fullmäktige med 3 mandat. Det betyder att sjukvårdspartier ingår i 4 styren jämfört med 5 föregående mandatperiod.

Utöver sjukvårdspartierna erhöll Örebropartiet 4,5 procent av rösterna och 3 mandat i Region Örebro län.

Sjukvårdspartier har som framgår av tabellen fått varierande genomslag i landstings- och regionvalen sedan 1994 då de erhöll representation i fullmäktige i Västernorrlands och i Norrbottens län.

Stödet för sjukvårdspartierna har ofta varit koncentrerat till några enskilda kommuner inom ett landsting eller en region. Detta mönster speglar sjukvårdspartiernas ursprung i en eller flera ”sjukhusstrider” där en lokal opinion agerat för att behålla sjukhus, avdelningar eller vårdcentraler på en ort men också av beslut om sjukvårdens geografiska förläggning och dimensionering.

Det finns även exempel på hur sjukvårdspartier med tiden fått en mer jämn förankring inom ett län. Här har Norrbottens sjukvårdsparti utmärkt sig genom att det varit stort, uthålligt och i flera val haft en bred förankring i hela länet. Partiet var störst i 11 av 14 kommuner i länet vid förra valet med över 30 procent av rösterna i samtliga kommuner utom Luleå och Piteå. Vid årets val var partiet näst störst i 4 kommuner och nådde som högst upp till 21,6 procent i Kiruna där partiet lockade nästan 70 procent av rösterna 2018.

Sjukvårdspartiet Västernorrland som blev största regionala parti i landet blev näst största parti i 3 av 7 kommuner samt störst i Sollefteå med 47,2 procent av rösterna. Just i Sollefteå ligger det sjukhus vars verksamhet har varit i fokus under flera år. Partiet fick i valet ganska jämnt stöd i hela länet och ökade i till exempel Sundsvall från 2,6 till 11,7 procent.

Vård för pengarna var vid förra valet största parti i Nyköping och Oxelösund i Sörmlands län. Dessa kommuner är fortsatt partiets starkaste fästen men de är inte längre största parti i någon av länets kommuner.

Bevara akutsjukhusen, som ställde upp för första gången vid valet 2018 i Jönköpings län, är fortsatt starkast i Eksjö (26,1 procent) och Värnamo (17,9 procent) även om partiet backar. Stödet bland väljarna i kommunerna runt Jönköping är svagare. Stödet för Sjukvårdspartiet i Gävleborg är relativt jämnt fördelat över länet, men starkast i Ljusdal och Nordanstig.

I övriga län är sjukvårdspartiernas stöd mer geografiskt koncentrerat. I Värmland är röstandelen klart störst i Säffle (12,2 procent) trots att partiet backade med nästan 12 procent i kommunen. I Dalarna har sjukvårdspartiet återigen starkast stöd i Mora (12,3 procent) och Älvdalen (11,2 procent).

Tabell 13: Regionpartier med fullmäktigerepresentation 1994–2022

Parti	1994	1998	2002	2006	2010	2014	2018	2022
Sjukvårdspartiet Västernorrland	10,9	9,5	6,6	7,2	7,5		8,7	18,5
Vård för pengarna (Södermanland)						11,4	18,3	12,2
Bevara Akutsjukhusen (Jönköping)							8,9	9,3
Norrbottens Sjukvårdsparti	27	14,7	23,1	15,4	16,4	25,3	34,7	8,2
Dalarnas sjukvårdsparti				3,9	3,7	4,6	4,7	5,3
Sjukvårdspartiet Gävleborg			6,9	6,8	5,8	7,9	7,1	4,8
Örebropartiet								4,5
Sjukvårdspartiet i Värmland			17,4	7,1	6,4	6,4	7,8	4,1

Kapitel 5. Övriga partier i regionerna

Parti	1994	1998	2002	2006	2010	2014	2018	2022
Vrinnevilistan (Östergötland)				11,2	7,4			
Sjukvårdspartiet Västra Götaland		3,6	3,7	3,7	4,6			
Sjukvårdspartiet Västmanland				4,4				
Sjukvårdspartiet i Jämtland			4,5					

Källa: SCB, Valmyndigheten.

Väljarna

Sveriges Televisions vallokalsundersökning⁴ (VALU 22) bygger på enkätsvar från 11 160 väljare vid 105 vallokaler och 55 förtidsröstningslokaler. I enkäten fick de svarande uppge vilket parti de röstade på i riksdagsvalet och i kommunvalet (dock inte i regionvalet). Det gör det möjligt för oss att få en bild av vilka partier som olika grupper röstat på i kommunvalet, hur de placerar sina åsikter på vänster-högerskalan, vilket förtroende de har för politiker och hur olika kategorier röstat på olika partier i kommun- och riksdagsvalet.

Könsfördelningen bland partiernas väljare

Första tabellen beskriver könsfördelningen inom vart och ett av de olika partiernas väljare i kommunvalet. Miljöpartiet och Vänsterpartiet har den största andelen kvinnor medan Sverigedemokraterna har den största andelen män.

Not. 4 Bearbetning av data från SVT:s vallokalsundersökning i riksdagsvalet 2022, Svensk Nationell Datatjänst, Henrik Ekengren Oscarsson, Sören Holmberg och Per Näsman.

Tabell 14: Våljarnas könsfördelning inom partierna (procent)

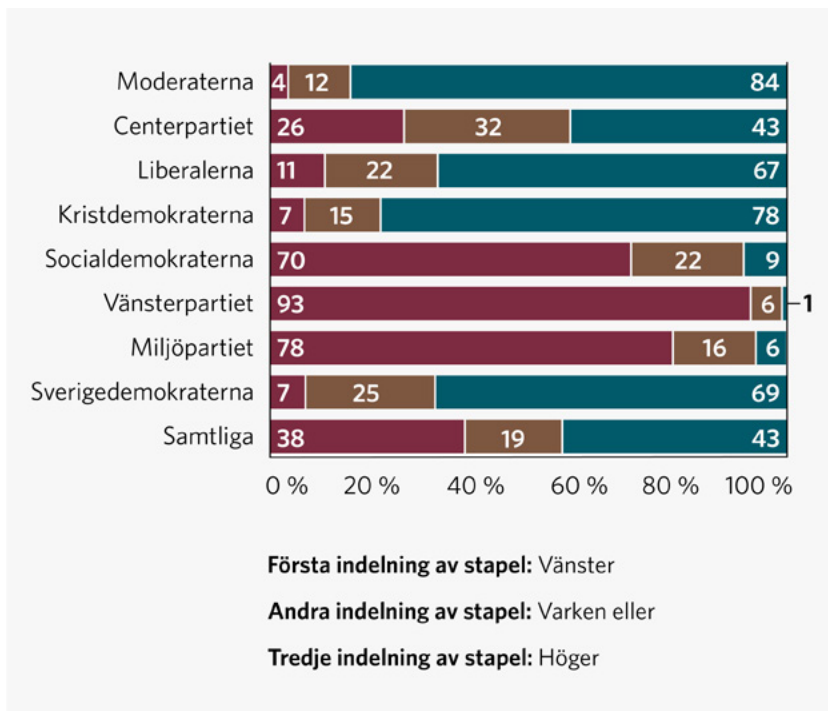
Kön	M	C	L	KD	S	V	MP	SD	Totalt
Kvinnor	45	55	51	50	55	60	60	41	51
Män	55	45	49	50	45	40	40	59	49

Källa: VALU 2022.

Vänster eller höger

I VALU får våljarna frågan hur de åsiktsmässigt placerar in sig själva på den politiska vänster-högerskalan. Jämfört med förra valet så har det enligt våljarnas svar skett en förskjutning så att högergruppen växer medan vänstergruppen minskar. Moderaternas följt av Kristdemokraternas våljare placerar sig mest till höger och Vänsterpartiets följt av Miljöpartiets våljare mest till vänster. Centerpartiets våljare har den jämnaste fördelningen om än med en övervikt åt höger. Sverigedemokraternas våljare har gjort en förflyttning högerut jämfört med föregående val. Nästan sju av tio placerar sig till höger i kommunvalet 2022.

Diagram 3: Väljarnas egen placering på vänster-högerskalan (procent)

Källa: VALU 2022.

Politiskt förtroende

En annan återkommande fråga vid SVT:s vallokalsundersökningar har varit ”Allmänt sett, hur stort förtroende har Du för svenska politiker?”. Här redovisar VALU en nedgång av förtroendet jämfört med valet 2018. Förtroendet för svenska politiker har därmed minskat i de tre senaste valen. I det följande redovisas förtroende bland olika partiers väljare i kommunvalet. Tabellen visar relativt stora förändringar jämfört med föregående val. I valet 2018 hade alla riksdagspartier utom Sverigedemokraterna en klar övervikt av ”förtroendefulla”. I valet 2022 minskar förtroendet bland alla partiers

väljare förutom för Sverigedemokraterna. Sverigedemokraternas väljare har dock fortsatt klart lägst förtroende för politiker i allmänhet. Tre fjärdedelar av partiets väljare har mycket eller ganska lågt förtroende för politiker i allmänhet. Förtroendet bland Liberalernas väljare har minskat mest jämfört med föregående val. Förtroendet är liksom föregående val högst bland de väljare som innehaft regeringsmakten, det vill säga Socialdemokraterna och Miljöpartiet.

Tabell 15: Väljarnas förtroende för politiker efter partival (procent). Siffrorna inom parantes avser 2018

Parti	Mycket/ ganska stort	Mycket/ ganska litet	Balansmått
Socialdemokraterna	69 (73)	31 (27)	+38 (+46)
Miljöpartiet	67 (76)	33 (24)	+34 (+52)
Centerpartiet	64 (68)	36 (32)	+28 (+36)
Vänsterpartiet	58 (66)	42 (34)	+16 (+32)
Liberalerna	56 (73)	44 (27)	+8 (+46)
Moderaterna	51 (59)	49 (41)	+2 (+18)
Kristdemokraterna	45 (56)	55 (44)	-10 (+12)
Sverigedemokraterna	26 (22)	74 (78)	-48 (-56)
Samtliga	55 (66)	45 (34)	+10 (+32)

Källa: VALU 2022 och VALU 2018.

Personvalet

Återigen sjönk andelen personröster i samtliga val. I 2022 års val uppgick andelen personröster till 22,3 procent i riksdagsvalet, 20 procent i regionvalet och 25,1 procent i kommunvalet. För valen till kommun och region var det de lägsta siffrorna sedan personvalsreformen infördes 1998. Trenden med ett minskat intresse för personröstning bröts i valet 2010 men har alltså sedan sjunkit tre val i rad.

Tabell 16: Andel personröster 1998–2022 (procent)

Val	1998	2002	2006	2010	2014	2018	2022
Riksdagsvalet	29	26	22,2	25,1	24,6	24,1	22,3
Regionvalet	29	25,3	22,9	24,4	22,7	21,6	20
Kommunalvalet	35,2	31,4	28,2	31,2	28,9	27,6	25,1

Källa: SCB/Valmyndigheten.

Skillnaderna i andelen personröster varierade kraftigt mellan olika kommuner. I 9 kommuner var fler än 40 procent av rösterna personkryssade, vilket kan jämföras med 31 och 74 kommuner vid

2018 och 2014 års val. Återigen var Övertorneå den kommun där flest personkryssade (48,2 procent). Det var dock en minskning med drygt 8 procentenheter jämfört med förra valet. Ingen kommun hade över 50 procent av rösterna personkryssade vilket kan jämföras med en kommun 2018 och 10 kommuner 2014. Lägst andel hade Mölndal och Partille (18,1 procent). Inom regionerna så var andelen personkryss störst i Region Kronoberg (25,7 procent) och Region Jämtland Härjedalen (25,2 procent) medan den var minst i Region Halland (18 procent) och i Region Gävleborg (18,3 procent).

Det finns stora skillnader mellan hur de olika partiernas väljare personröstar. I kommunvalet kryssade 30,1 procent av Kristdemokraternas, 28,7 procent av Centerpartiets och 27,8 procent av Sverigedemokraternas väljare medan endast 22 procent av Socialdemokraterna väljare personröstade.

Tabell 17: Personröster per parti (procent)

Parti	Kommunvalet	Regionvalet	Riksdagsvalet
Moderaterna	24,6	19	19
Centerpartiet	28,7	21	21
Liberalerna	24,6	18	17
Kristdemokraterna	30,1	21	31
Socialdemokraterna	22	17	17
Vänsterpartiet	26,6	23	26
Miljöpartiet	23,2	20	18
Sverigedemokraterna	27,8	25	32

Källa: Valmyndigheten.

Andelen som valdes in på personkryss i kommunvalet var 17 procent. Personvalet gynnade inte kvinnor, utan 61,2 procent är män och 38,7 procent kvinnor. Totalt sett var det bara 212 ledamöter som inte skulle ha blivit valda om de inte själva fått tillräckligt många personkryss (1,7 procent, av de valda). Det är 15 respektive 52 färre än 2014 och 2010.

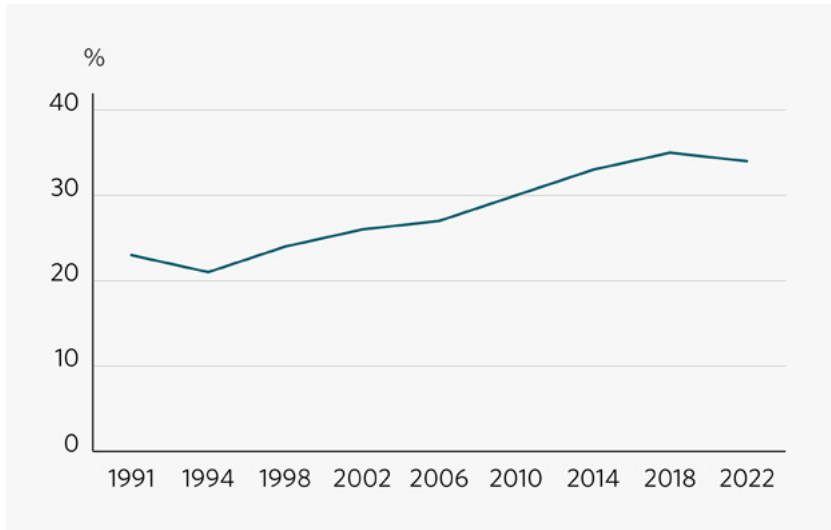
I regionvalet var andelen personvalda 14,6 procent. Andelen personvalda kvinnor ökade något och är 52,6 procent medan andelen personvalda män är 47,4 procent. Det var 30 ledamöter eller 1,8 procent som inte skulle ha valts in om de inte själva fått tillräckligt många personkryss, en minskning med hela 52 ledamöter jämfört med valet 2014.

Röstdelning

Vi har tidigare redovisat hur partiernas resultat i de olika valen varierar. Förutom för Sverigedemokraterna som fick 6,0 procentenheter fler röster i riksdagsvalet jämfört med kommunvalet är skillnaderna relativt måttliga. Miljöpartiet fick 1,3 och Socialdemokraterna 1,1 procentenheter fler röster i riksdagsvalet jämfört med kommunvalet. Samtidigt fick Vänsterpartiet 1,5, Moderaterna 1,4, Centerpartiet 1,0 och Liberalerna 0,6 färre. Kristdemokraterna fick lika stor andel i båda valen. Mot den bakgrunden kan det tyckas överraskande att mer än en tredjedel av väljarna röstade på olika partier i kommun- och i riksdagsvalet, så kallad röstdelning. Det innebär att de politiska partiernas kommunala väljare bara delvis är samma personer som deras väljare i riksdagsvalet.

När den gemensamma valdagen infördes 1970 var det bara 6 procent av väljarna som röstdelade mellan riksdags- och kommunalvalen och 4 procent mellan riksdags- och landstingsvalen. Sedan dess har röstdelningen ökat kontinuerligt fram till och med valet 2018 då 35 procent röstdelade enligt SVT:s vallokalsundersökning. I valet 2022 var det fortsatt många som röstdelade även om andelen minskade till 34 procent (VALU 2022).

Diagram 4: Andel väljare som röstdelar 1991–2022 (procent)

Röstdelningen var klart högst bland Miljöpartiets väljare. 63 procent av partiets väljare i riksdagsvalet röstade på ett annat parti i kommunvalet. Även bland Kristdemokraterna, Liberalerna, Sverigedemokraternas och Centerpartiets väljare var röstdelningen omfattande.

Röstdelningen i 2022 års val var lika stor bland kvinnor som bland män. När det gäller åldersgrupper röstdelar yngre något mer än äldre i en fallande skala. SACO:s medlemmar röstdelar något mer än TCO:s medlemmar som i sin tur röstdelar mer än LO:s medlemmar. Röstdelningen är större bland de som växt upp i Sverige och klart lägre bland de som växt upp i Europa utanför Norden eller utanför Europa.

Tabell 18: Röstdelning per parti (procent)

Parti	2022	2018
Miljöpartiet	57	41
Liberalerna	47	38
Kristdemokraterna	46	55
Centerpartiet	42	39
Sverigedemokraterna	38	38
Moderaterna	31	34
Socialdemokraterna	25	24
Vänsterpartiet	24	34
Samtliga	34	35

Tabell 19: Röstdelning kvinnor och män (procent)

Kön	2022	2018
Kvinnor	34	36
Män	34	35

Tabell 20: Röstdelning åldersgrupper (procent)

Ålder	2022	2018
18-21	38	36
22-30	36	35
31-64	34	36
65+	32	34

Tabell 21: Röstdelning facklig tillhörighet (procent)

Facklig tillhörighet	2022	2018
LO-medlemmar	31	30
TCO-medlemmar	35	37
SACO-medlemmar	36	40

Tabell 22: Röstdelning uppväxtland (procent)

Uppväxtland	2022	2018
Uppväxt i Norden (utanför Sverige)	40	30
Uppväxt i Europa (utanför Norden)	25	27
Uppväxt utanför Europa	25	25

Röstdelning i regionvalet

Även i regionvalet har antalet väljare som röstar på ett annat parti än i riksdagsvalet successivt ökat. Det har dock alltid varit lägre än i kommunvalet och uppgick 2010 till 21 procent för att öka kraftigt till 27 procent i 2014 års val och 28 procent i 2018 års val enligt Göteborgs universitets valforskningsprogram. I SVT:s vallokalsundersökning frågar man inte hur man röstat i regionvalet och vi har därför ännu ingen information om läget i 2022 års val. Stora skillnader i valresultat mellan region- och riksdagsval i enskilda kommuner samt att en relativt stor andel röstar på regionala sjukvårdspartier (som inte ställer upp i riksdagsvalet) tyder dock på en fortsatt hög regional röstdelning.

Varför röstdelar väljare?

Vilka faktorer förklarar röstdelningen? De studier som genomförts tyder på att röstdelare oftare röstar på det parti som man tycker bäst om i riksdagsvalet och att det är lokalpolitiska skäl som motiverat partivalet i kommunvalet. Valforskningen ger inte något entydigt besked om varför man röstdelar. I en artikel lanserar statsvetarna Gissur Erlingsson och Henrik Ekengren fyra tänkbara förklaringar som man anser bör prövas närmare i framtida analyser av röstdelning:

- ✧ Väljaren dras till ett annat alternativ än det traditionella förstahandsalternativet till exempel därför att ett annat partis lokalavdelning klarar av att övertyga väljarna om sin kompetens i en lokalt viktig fråga (utbudsperspektivet).
- ✧ Väljare dras till ett annat parti därför att partiet företräds av en person som inger förtroende eller uppammar entusiasm hos väljaren (röstmagnetsperspektivet).
- ✧ Väljare stöts på ett negativt sätt bort från sitt förstahandsalternativ – antingen lokalt eller nationellt – och man röstar därför på ett annat parti än sitt traditionella förstahandsval i kommun- eller i riksdagsval (proteströstningsperspektivet).
- ✧ Väljaren överger av taktiska skäl i riksdags- eller kommunval sitt förstahandsalternativ för att hjälpa ett annat parti över spärren till den valda församlingen (stödröstningsperspektivet).

Utifrån röstutfallet i enskilda kommuner finns många exempel som förefaller bekräfta åtminstone de tre första av forskarnas hypoteser. Utbudsperspektivet kan förklara röstdelning till förmån för lokala partier men också att även etablerade partier får betydligt bättre resultat i kommunvalet än i riksdagsvalet i enskilda kommuner. Röstmagnetsperspektivet kan förklara den röstdelning som skapat spektakulära framgångar för partier som leds av en kommunstyrelseordförande med starkt förtroende hos befolkningen (jfr kapitlet Lokala partiledares betydelse).

Proteströstningsperspektivet kan förklara röstdelning som innebär att ett (eller flera) styrande parti(er) gått tillbaka kraftigt lokalt. Samtidigt får vi konstatera att vi – i likhet med forskarna – enbart rör oss med kvalificerade antaganden. Varför enskilda väljare röstdelar är det bara de själva som vet.

Lokala partiledares betydelse

Vi har tidigare visat att en del partier är generellt starkare i kommun- respektive regionvalet än i riksdagsvalet och vice versa. I vissa kommuner kan skillnaderna vara dramatiska. Mycket talar för att det finns ett samband mellan partiets resultat och väljarnas förtroende för kommunens ledande politiker. Det innebär i så fall att man väljer parti efter ordförandekandidat snarare än efter partiprogram. Men det kan också handla om att ett parti i opposition förmår mobilisera ett missnöje med den politik som förts eller med de partier som styrt under den tidigare mandatperioden. Tabellen visar de kommuner där skillnaden i andelen röster mellan kommunalval och riksdagsval är över 20 procent.

Tabell 23: Partier med stor skillnad i röstövertikt i kommunvalet
- tillträdande styrelseordförande

Kommun	Parti	KSO	Kommunval (procent)	Röstövertikt (procent)
Landskrona	L	Torkild Strandberg	37,8	31,7
Sollefteå	C	Johan Andersson	39,3	30,5
Orsa	C	Mikael Thalín	36,1	29,6
Östra Göinge	M	Patric Åberg	46,4	29,1
Sorsele	V	Kjell Öjeryd	35,9	28,5
Markaryd	KD	Bengt Germundsson	37,8	28,1
Essunga	M	Daniel Andersson	46,8	26,6
Hultsfred	C	Lars Rosander	32	24,6
Mariestad	M	Johan Abrahamsson	43,4	23,1
Degerfors	V	Anneli Mylly	30,3	22,5
Nordmaling	C	Madelaine Jakobsson	31,5	22,2
Malå	V	Lennart Gustavsson	29,9	20,9
Laxå	C	Håkan Larsson	25,9	20,8
Osby	C	Niklas Larsson	25,1	20,3

Tabellen ovan visar de kommuner där den positiva skillnaden mellan ett partis röstandel i kommunvalet och i riksdagsvalet är som störst. Det innebär att partiet haft och/eller får posten som kommunstyrelsens ordförande. Tabellen visar bara de kommuner där skillnaden i andelen röster mellan kommunalval och riksdagsval är över 20 procent.

Man kan konstatera att det lokalt starka stödet för ett parti och deras kommunstyrelseordförande inte är någon ny företeelse. I 2010 års val hade den tillträdande styrelseordförandens parti mer än 20 procents övervikt i förhållande till riksdagsvalet i 6 kommuner, 2014 i 12 kommuner, 2018 i 14 kommuner samt 2022 i 14 kommuner. Över hälften, 8 stycken, av de tillträdande ordföranden var också med på motsvarande lista efter förra valet. Ytterligare några iakttagelser är att flertalet av kommunerna är små, att borgmästareffekten är vanligast i Centerpartiet och att andelen kvinnor som är styrelseordföranden i dessa kommuner är relativt låg. Man kan också konstatera att Socialdemokraterna endast når upp till en röstövertikt på över 10 procent i 3 kommuner. Det kan förklaras av att det är svårare att uppnå en större röstövertikt i en kommun när partiets röstandel i riksdagen är hög.

KAPITEL 10

De folkvalda

I kommunfullmäktigeförsamlingarna minskade det totala antalet ledamöter med cirka 60 platser till 12 614. För närvarande står 14 av dessa platser tomma i lika många kommuner. 11 av dessa tillhör Sverigedemokraterna. Andelen kvinnor ligger på samma nivå som förra mandatperioden och utgör 43 procent av ledamöterna. Andelen kvinnor är större än andelen män inom Miljöpartiet och Vänsterpartiet och lika hög inom Socialdemokratierna. Sverigedemokraterna är det parti som har högst andel män bland de förtroendevalda följt av Moderaterna. Andelen ledamöter under 30 år är 6 procent och över 65 år är 25 procent, vilket är en svag ökning av antalet äldre. Genomsnittsåldern är 53,3 år vilket är en ökning med 1 år jämfört med förra mandatperioden.

Tabell 24: Könsfördelning kommunfullmäktigeledamöter (procent)

Kön	M	C	L	KD	S	V	MP	SD	Samtliga
Man	60	52	53	58	50	48	48	72	57
Kvinna	40	48	47	42	50	52	52	28	43
Summa									100

Tabell 25: Åldersfördelning kommunfullmäktigeledamöter (procent)

Ålder	M	C	L	KD	S	V	MP	SD	Samtliga
18-29	9	3	5	5	5	4	5	6	6
30-49	29	34	32	34	33	41	48	29	32
50-64	36	42	38	38	38	29	32	39	37
65-	26	21	25	23	24	27	15	27	25
Summa									100

Källa: Valmyndigheten.

Återigen ökade antalet ledamöter i regionfullmäktige. Då Region Uppsala utökade sitt fullmäktige med 30 ledamöter och Region Västernorrland minskade med 6 platser innebär det att antalet regionfullmäktigeledamöter i landet är 1 720 och samtliga platser är besatta. Andelen kvinnor har ökat något (1 procentenhet) till 49 procent efter att ha minskat med motsvarande siffra vid föregående val. Andelen kvinnor är högre än andelen män inom Centerpartiet, Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet 6 procent av ledamöterna är under 30 år och 18 procent över 65 år. Genomsnittsåldern är 51,5 år vilket är en ökning med drygt 1 år jämfört med valen 2018.

Tabell 26: Könsfördelning regionfullmäktigeledamöter (procent)

Kön	M	C	L	KD	S	V	MP	SD	Samtliga
Man	52	43	53	51	49	37	35	65	51
Kvinna	48	57	47	49	51	63	65	35	49
Summa									100

Tabell 27: Åldersfördelning regionfullmäktigeledamöter (procent)

Ålder	M	C	L	KD	S	V	MP	SD	Samtliga
18-29	10	3	9	2	6	3	6	6	6
30-49	37	39	32	38	36	43	39	35	37
50-64	37	50	30	39	42	29	42	39	39
65-	16	8	30	21	17	24	13	20	18
Summa									100

Källa: Valmyndigheten.

Hög omsättning

Omsättningen av fullmäktigeledamöter är mycket hög. I kommunfullmäktige omvaldes 7 486 ledamöter som satt vid förra mandatperiodens utgång. Det motsvarar 60 procent av alla invalda ledamöter i kommunfullmäktige och innebär att cirka 40 procent är nya i kommunfullmäktige kommande mandatperiod. I regionfullmäktige valdes 1 247 ledamöter in som satt vid förra mandatperiodens utgång, vilket motsvarar 73 procent av alla invalda ledamöter i regionfullmäktige. Det betyder att ungefär 5 600 fullmäktigeledamöter i kommuner och regioner är nya efter valet 2022.

Många avhopp

Det är inte bara i samband med valet som det sker en omsättning av fullmäktigeledamöter. Även *under* mandatperioden så lämnar en stor grupp förtroendevalda sina uppdrag. Under föregående mandatperiod hoppade 25 procent av kommunernas fullmäktigeledamöter av vilket är en svag ökning jämfört med föregående mandatperiod. Högst andel var det i åldersgruppen 18-29 år där

39 procent lämnade sina uppdrag. Avhoppet var mest omfattande inom Sverigedemokraterna där 43 procent av ledamöterna lämnade sitt uppdrag i kommunfullmäktige under mandatperioden vilket är en ökning jämfört med föregående mandatperiod men samtidigt klart lägre än mandatperioden 2010–2014 då 64 procent av Sverigedemokraterna lämnade motsvarande uppdrag. Bland de övriga partierna är avhoppet flest inom Kristdemokraterna och Vänsterpartiet (33 procent) och minst inom Socialdemokraterna (19 procent). Avhoppet följer samma mönster bland regionfullmäktiges ledamöter och totalt hoppade 23 procent av sina regionfullmäktigeuppdrag under förra mandatperioden, vilket är motsvarande nivå som mandatperioden före. Avhoppet är mest omfattande inom Sverigedemokraterna och bland övriga icke-riksdagspartier där 40 respektive 38 procent av ledamöterna lämnade sitt uppdrag i regionfullmäktige under mandatperioden.

Vilka styr?

Valet 2022 ledde åter till många maktskiften, 107 kommuner och 12 regioner fick ett nytt styre. Det är något färre än efter valet 2018 då makten skiftade i 128 kommuner och 13 regioner. Förändringar av vilka partier och politiska block som styr är en självklar konsekvens av hur människor röstar i demokratiska val. En del partier erhåller ökat stöd medan andra går tillbaka. Därför skiftar kontinuerligt makten i kommuner och regioner utifrån valresultatet. Men vi ser också en parallell trend. Med fler partier – såväl riksdagspartier som lokala partier – som blir representerade lokalt och regionalt blir det svårare för de traditionella blocken att på egen hand skapa ett majoritetsstyre. Efter 2014 års val blev antalet blocköverskridande styren för första gången fler än både antalet borgerliga styren och vänsterstyren. Den utvecklingen har sedan fortsatt och efter årets val styrs hälften av Sveriges kommuner av ett blocköverskridande styre.

Det innebär att antalet partikonstellationer som styr kommunerna också har ökat. Efter årets val finns 86 olika konstellationer av styren i kommunerna jämfört med 77 efter 2018 års val. I regionerna är antalet konstellationer 13 jämfört med 12 efter förra valet. Flera av dessa skulle ha varit otänkbara eller åtminstone uppseendeväckande bara för 10–15 år sedan. Mot den bakgrunden kommer vi både att beskriva i vilken omfattning som olika partier bildar

styren med varandra och inom vilka kategorier (eller om man så vill block) av styren som olika partier återfinns. Vi kommer också att beskriva antalet kommuner som styrs av en majoritet respektive minoritet och från vilket parti som styrelsens ordförande kommer. Vi beskriver först situationen i kommunerna och därefter i regionerna.

Några definitioner och förklaringar

Innan vi fortsätter att beskriva styren och maktskiften finns det anledning att förklara hur vi väljer att kategorisera olika typer av styren. Med **borgerligt styre** avser vi ett styre där ett eller flera av Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna ingår. Med ett **vänsterstyre** (rödgrönt styre) avser vi ett styre där ett eller flera av Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet ingår. Ett **blocköverskridande styre** är ett styre där minst ett av de fyra borgerliga partierna och ett av de tre vänsterpartierna ingår. Ett styre där Sverigedemokraterna ingår har vi benämnt **borgerligt/SD-styre**. I vart och ett av dessa fyra styralternativ kan ett lokalt parti eller sjukvårdsparti ingå utan att det påverkar beteckningen.

Den här kategoriseringen är inte självklar. Vi har till exempel i analysen av tidigare kommun- och regionval inte definierat Miljöpartiet som en del av vänsterblocket. Detta grundade sig på att partiet ofta även ingick i ett borgerligt styre. Man kan även ifrågasätta att vi låter styren där Sverigedemokraterna ingår utgöra en egen kategori. Dessa styren består i övrigt av ett eller flera av de borgerliga partierna även om ett lokalt parti ibland också kan ingå. Dessutom leds flertalet (drygt 70 procent) av dessa styren av en ordförande från ett borgerligt parti. Vi tror dock att det är av intresse att tydliggöra i vilken omfattning som Sverigedemokraterna ingår i kommunernas eller regionernas styren och väljer därför denna kategorisering.

Vi vill också närmare förklara hur vi definierar ett maktskifte. Det handlar helt enkelt om att en kommun eller region går från en av de fyra typerna av styren till en annan typ, till exempel från ett borgerligt till ett blocköverskridande styre eller från ett vänsterstyre till ett borgerligt styre. Vi är samtidigt medvetna om att denna definition ibland underskattar de reella förändringar som skett. Även inom någon av de fyra typerna av styre kan stora förändringar ske som med rätta kan beskrivas som ett reellt maktskifte. Exempelvis kommer kommunstyrelsens ordförande i 16 kommuner som behåller ett blocköverskridande styre från ett parti som under föregående mandatperiod inte ingick i kommunens styre. I ytterligare 16 kommuner har det inom ramen för en viss typ av styre skett ett byte av parti på ordförandeposten till ett parti som ingick i styret. Och det är endast i 83 kommuner där det är exakt samma partier som styr nu som efter valet 2018. Det tyder på att vår definition av ett maktskifte med stor sannolikhet innebär en underskattning av hur maktrelationerna förändrats efter valet.

Styrförhållanden i kommunerna

Efter 2022 års val har 86 olika konstellationer av partier bildats. Den vanligaste består av Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna och finns i 33 kommuner. I 27 av dessa innehar Moderaterna posten som styrelseordförande. Näst vanligast är ett styre bestående av Socialdemokraterna och Moderaterna. Vilket finns i 20 kommuner. Socialdemokraterna innehar ordförandeposten i 15 av dessa. Därefter kommer

- › Centerpartiet och Socialdemokraterna i 17 kommuner,
- › Moderaterna, Centerpartiet och Kristdemokraterna i 14 kommuner,
- › Moderaterna, Liberalerna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna i 11 kommuner,
- › Socialdemokraterna och Vänsterpartiet i 10 kommuner,

- Socialdemokraterna i 10 kommuner,
- Moderaterna, Liberalerna och Kristdemokraterna i 9 kommuner,
- Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna i 9 kommuner.

Vem styr med vem?

I det följande beskriver vi för varje parti i vilken omfattning som man styr tillsammans med andra partier.

Moderaterna ingår efter valet i 175 styren varav 71 traditionellt borgerliga styren, 69 blocköverskridande styren samt 35 styren där Sverigedemokraterna ingår. Partiet styr tillsammans med Kristdemokraterna i 115, Liberalerna i 83, Centerpartiet i 81, Socialdemokraterna i 57, Sverigedemokraterna i 35, ett lokalt parti i 27, Miljöpartiet i 13 och Vänsterpartiet i 11 kommuner.

Socialdemokraterna ingår i 162 styren varav 129 blocköverskridande styren och 33 vänsterstyren. Partiet styr tillsammans med Centerpartiet i 79, Moderaterna i 57, Vänsterpartiet i 47, Miljöpartiet i 39, Liberalerna i 34, Kristdemokraterna i 33 samt ett lokalt parti i 14 kommuner.

Centerpartiet ingår i 149 styren varav 89 blocköverskridande styren, 56 traditionellt borgerliga styren och 4 styren där Sverigedemokraterna ingår. Partiet styr tillsammans med Moderaterna i 81, Kristdemokraterna i 81, Socialdemokraterna i 79, Liberalerna i 66, Miljöpartiet i 27, Vänsterpartiet i 27, ett lokalt parti i 19 och Sverigedemokraterna i 4 kommuner.

Kristdemokraterna ingår i 138 styren varav 63 traditionellt borgerliga styren, 45 blocköverskridande styren samt 30 styren där Sverigedemokraterna ingår. Partiet styr tillsammans med

Moderaterna i 115, Centerpartiet i 81, Liberalerna i 75, Socialdemokraterna i 33, Sverigedemokraterna i 30, ett lokalt parti i 25, Vänsterpartiet i 15 och Miljöpartiet i 12 kommuner.

Liberalerna ingår i 107 styren varav 50 traditionellt borgerliga styren, 42 blocköverskridande styren och 15 styren där Sverigedemokraterna ingår. Partiet styr tillsammans med Moderaterna i 83, Kristdemokraterna i 75, Centerpartiet i 66, Socialdemokraterna i 34, Miljöpartiet i 16, Sverigedemokraterna i 15, ett lokalt parti i 15 samt Vänsterpartiet i 11 kommuner.

Vänsterpartiet ingår i 58 styren varav 39 blocköverskridande styren och 19 vänsterstyren. Partiet styr tillsammans med Socialdemokraterna i 47, Centerpartiet i 27, Miljöpartiet i 21, Kristdemokraterna i 15, Moderaterna i 11, Liberalerna i 11 och ett lokalt parti i 10 kommuner.

Miljöpartiet ingår i 48 styren varav 39 blocköverskridande styren och 9 vänsterstyren. Partiet styr tillsammans med Socialdemokraterna i 39, Centerpartiet i 27, Vänsterpartiet i 21, Liberalerna i 16, Moderaterna i 13, Kristdemokraterna i 12 och ett lokalt parti i 6 kommuner.

Sverigedemokraterna ingår i 39 styren och styr tillsammans med Moderaterna i 35, Kristdemokraterna i 30, Liberalerna i 15, ett lokalt parti i 12 och Centerpartiet i 4 styren.

De traditionellt borgerliga partierna styr således i störst utsträckning med varandra men ingår i styren tillsammans med samtliga riksdagspartier. Socialdemokraterna är dock en i stort sett lika vanlig koalitionspartner för Centerpartiet som också ingår i fler blocköverskridande än borgerliga styren.

Socialdemokraterna ingår i nästan fyra gånger så många blocköverskridande styren som vänsterstyren och ingår i klart fler styren med både Centerpartiet och Moderaterna än med Vänsterpartiet och Miljöpartiet. De rödgröna partierna ingår i styren med samtliga riksdagspartier utom Sverigedemokraterna. Det är uppenbart att det politiska landskapet fortsätter att förändras och att koalitioner som relativt nyligen beskrevs som otraditionella nu tillhör den politiska vardagen i kommunerna.

Tabell 28: Antal kommuner där partier ingår i styret 2022 uppdelat i olika styrkategorier. Siffror inom parentes avser 2018

Partier	Borgerliga styren	Blocköver-skridande styren	Vänsterstyren	Borgerligt/SD-styre	Samtliga
M	71 (101)	69 (50)		35 (8)	175 (159)
C	56 (99)	89 (97)		4 (2)	149 (198)
L	50 (80)	42 (63)		15 (3)	107 (146)
KD	63 (96)	45 (48)		30 (4)	138 (148)
S		129 (106)	33 (39)		162 (145)
V		39 (33)	19 (24)		58 (57)
MP		39 (54)	9 (10)		48 (64)
SD				39 (8)	39 (8)
ÖP	9 (17)	16 (20)	6 (1)	12 (1)	43 (39)
Riket	71 (107)	144 (133)	35 (41)	39 (8)	289

Kommentar: Hagfors styrs av ett lokalt parti i minoritet, ingår inte i någon av styrkategorierna och finns således inte med i tabellen.

Hur har makten skiftat?

De blocköverskridande styrena har fortsatt att öka och omfattar nu hälften av kommunerna. De styren där Sverigedemokraterna ingår står för den största ökningen medan traditionellt borgerliga styren blivit färre. Om man lägger samman dessa kategorier av borgerliga styren är dock minskningen liten liksom den fortsatta minskningen av vänsterstyren. Det vanligaste maktskiftet är från ett borgerligt till ett blocköverskridande styre. Samtidigt har det skett maktskiften från såväl borgerligt, blocköverskridande och vänsterstyre till styren där Sverigedemokraterna ingår. Sammantaget sker dock skiften i stort sett i alla riktningar.

Borgerliga styren

Det finns traditionellt borgerliga styren i 71 kommuner. Moderaterna ingår i samtliga 71, Kristdemokraterna i 63, Centerpartiet i 56 och Liberalerna i 50 styren. I 9 borgerliga styren ingår dessutom ett lokalt parti. Moderaterna har posten som styrelsens ordförande i 54 kommuner, Centerpartiet i 13 och Kristdemokraterna i 4 styren.

Vänsterstyren

Det finns vänsterstyren i 35 kommuner. Socialdemokraterna ingår i 33, Vänsterpartiet i 19 och Miljöpartiet i 9 styren. Därutöver ingår ett lokalt parti i 6 vänsterstyren. Socialdemokraterna har posten som styrelseordföranden i 32, Vänsterpartiet i 2 och 1 lokalt parti i ett vänsterstyre.

Blocköverskridande styren

Det finns blocköverskridande styren i 144 kommuner. Socialdemokraterna ingår i 129, Centerpartiet i 89, Moderaterna i 69, Kristdemokraterna i 45, Liberalerna i 42 samt Vänsterpartiet och Moderaterna i vardera 39 blocköverskridande styren. Dessutom ingår ett lokalt parti i 16 sådana styren.

Socialdemokraterna har posten som styrelseordförande i 104, Moderaterna i 23 och Centerpartiet i 12 blocköverskridande styren. Därutöver kommer ordföranden från Kristdemokraterna i 2 styren och från Liberalerna och Vänsterpartiet i vardera ett styre liksom ett lokalt parti.

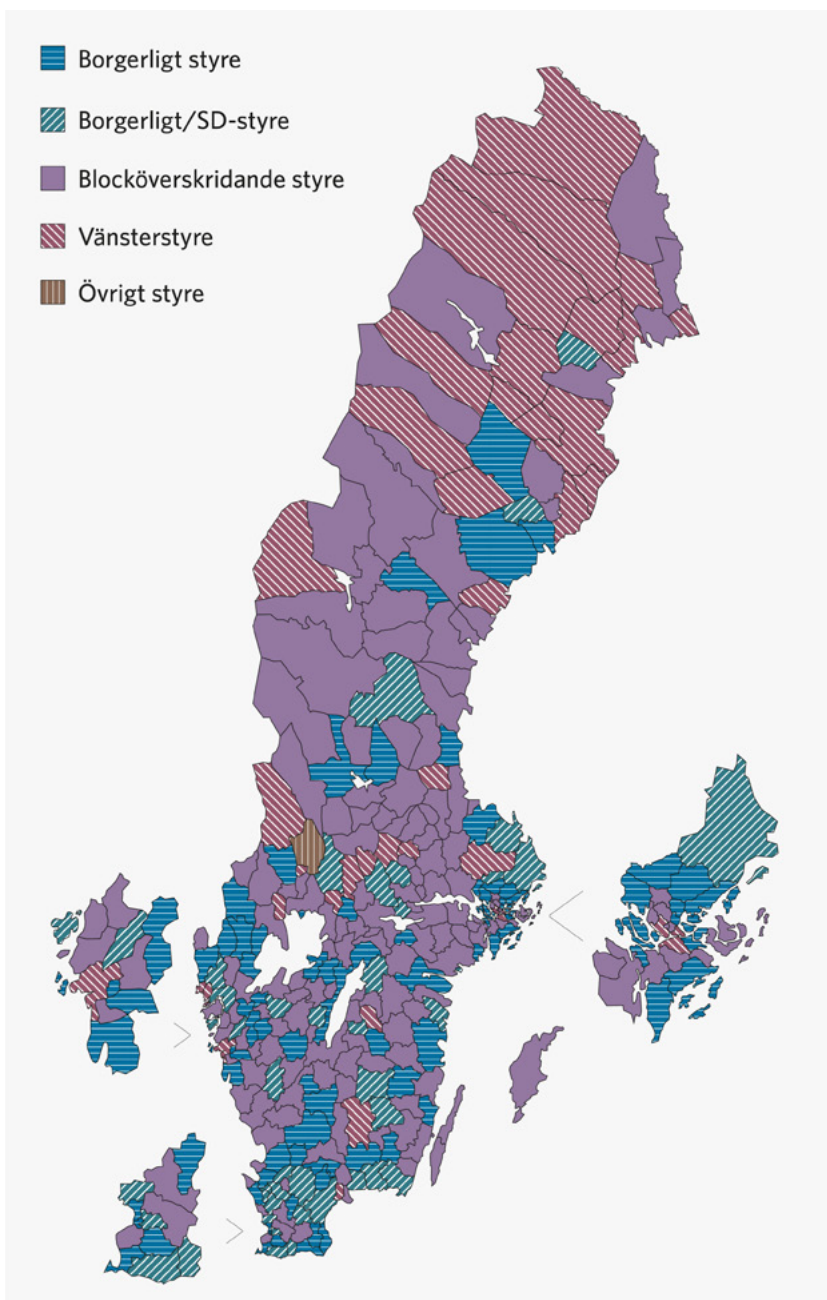
Borgerliga styren där Sverigedemokraterna ingår

Sverigedemokraterna ingår i 39 styren tillsammans med ett eller flera borgerliga partier. Av dessa ingår Moderaterna i 35, Kristdemokraterna i 30, Liberalerna i 15 och Centerpartiet i 4 styren. Dessutom ingår lokala partier i styret i 12 kommuner. Moderaterna besitter posten som styrelsens ordförande i 26, Sverigedemokraterna i 10 och Kristdemokraterna i 2 av dessa kommuner. Dessutom har ett lokalt parti posten som ordförande i en kommun.

Övriga styren

I Hagfors kommun styr ett lokalt parti, Oberoende realister, liksom under förra mandatperioden i minoritet.

Karta 1: Politiskt styre i kommunerna efter valet 2022

Minoritetsstyren i kommunerna

De partier som ingår i styret har det politiska ansvaret för den politik som förs. Samtidigt styrs 114 kommuner av partier som saknar egen majoritet i fullmäktige. Det är en liten minskning jämfört med förra mandatperioden då 116 kommuner hade ett minoritetsstyre. Av kommunernas minoritetsstyren är 42 borgerliga styren, 19 vänsterstyren, 42 blocköverskridande styren och 10 borgerliga styren där Sverigedemokraterna ingår.

Ett minoritetsstyre innebär att man är beroende av stöd från ett eller flera partier för att kunna genomföra sin politik. Det innebär i många fall att partierna i styret träffar formella överenskommelser med berörda partier - som därmed blir delaktiga i ansvaret för den politik som förs. Vi har inte kartlagt omfattningen och innehållet i denna typ av överenskommelser mellan ett minoritetsstyre och dess stödparti(er). I andra fall saknar den styrande minoriteten ett särskilt stödparti utan skapar majoritet för sina förslag genom att samarbeta med olika partier i olika frågor.

Tabell 29: Majoritets- och minoritetsstyren kommuner uppdelat på styrkategori

Majoritet eller minoritet	Borgerligt styre	Blocköverskridande	Vänsterstyre	Borgerligt/SD	Summa
Majoritetsstyre	29	102	16	29	176
Minoritetsstyre	42	42	19	10	114
Summa	71	144	35	39	290

Kommentar: Till de 113 minoritetsstyrena under de olika styrkategorierna har vi lagt till Hagfors som styrs i minoritet av ett lokalt parti.

Vem är kommunstyrelsens ordförande?

Socialdemokraterna innehar posten som kommunstyrelsens ordförande i 136 kommuner. Därefter kommer Moderaterna med 103 ordförandeposter följt av Centerpartiet 25, Sverigedemokraterna 10, Kristdemokraterna 6 samt Liberalerna och Vänsterpartiet 3 vardera. Lokala partier besitter ordförandeposten i 4 kommuner. Av kommunstyrelsernas ordförande kommer 99 från ett annat parti än efter 2018 års val och 169 är nya i uppdraget jämfört med dem som valdes in 2018.⁵

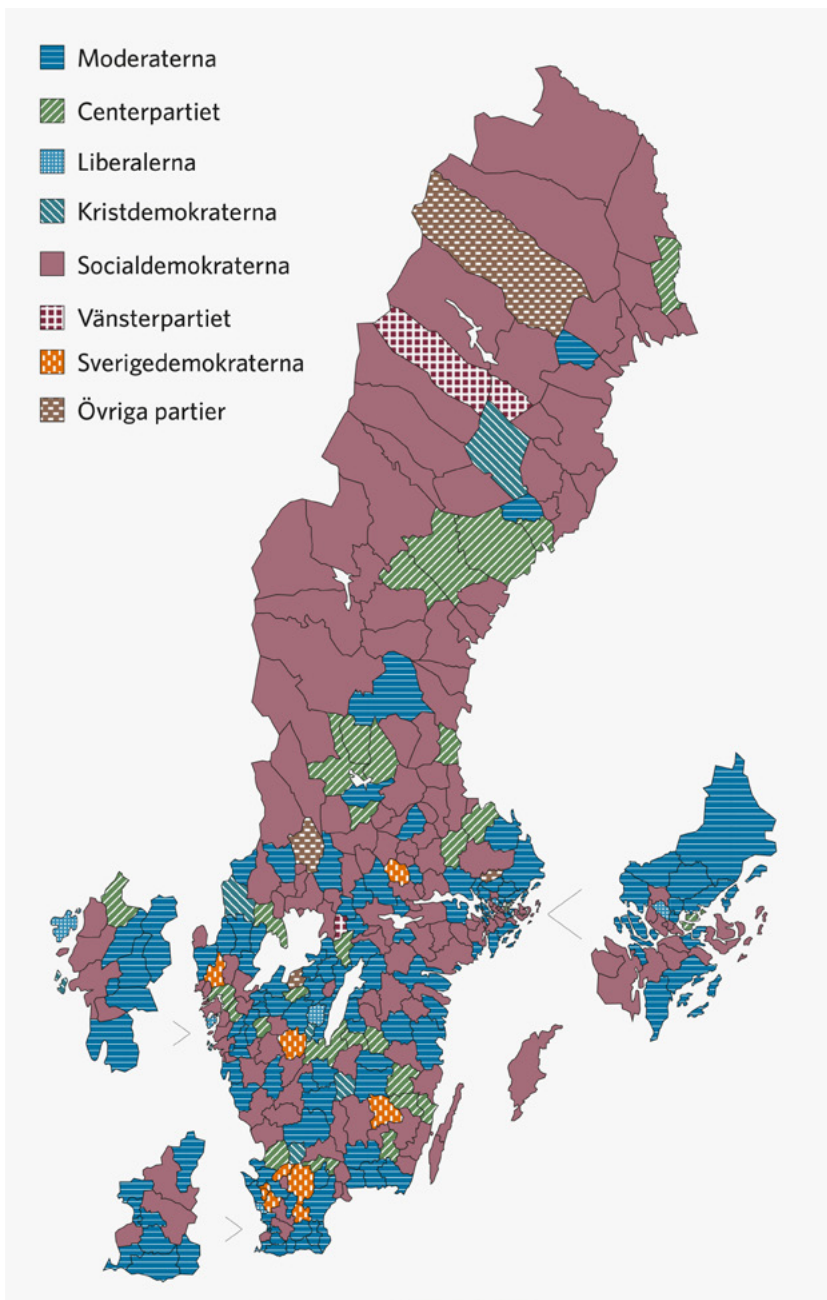
Posten som kommunstyrelsens ordförande innehas av 185 män och 105 kvinnor. Det innebär en ökning av andelen ordförande som är kvinnor från 32 procent till 37 procent jämfört med inledningen av förra mandatperioden. Centerpartiet har högst andel med 44 procent följt av Sverigedemokraterna.

Tabell 30: Kommunstyrelsens ordförande, parti och kön (antal) 2022

Kön	M	C	L	KD	S	V	SD	Övriga partier	Totalt
Totalt	103	25	3	6	136	3	10	4	290
Kvinnor	34	11		1	53	1	4	1	105
Män	69	14	3	5	83	2	6	3	185

Not. 5 Den redovisade statistiken tar inte hänsyn till att man i en del kommuner valt att dela ordförandeskapet mellan två partier. Det innebär att köns- och partifördelningen av ordförandeposter kommer att variera under mandatperioden.

Karta 2: Politiskt parti kommunstyrelsens ordförande efter valet 2022

Styrförhållanden i regioner

Även i regionerna resulterade valet i ett stort antal maktskiften. Vi definierar – liksom för kommunerna – ett maktskifte när regionen övergår från en typ av styre till ett annat. Från denna mandatperiod beskriver vi Miljöpartiet som ett parti som tillhör vänsterblocket, vilket innebär att ett styre där borgerliga partier styr tillsammans med Miljöpartiet betraktas som ett blocköverskridande styre. För att hantera denna förändring utan att bortse från reella maktförändringar betraktar vi det också som ett maktskifte när uppdraget som regionstyrelsens ordförande går till ett annat parti än under föregående mandatperiod. I ett fall (Region Uppsala) väljer vi dock att inte definiera som ett maktskifte att de borgerliga partierna nu styr tillsammans utan att, som under förra mandatperioden, Miljöpartiet ingår.

Efter 2022 års val har 13 olika konstellationer av partier bildats i de 21 regionerna jämfört med 12 efter förra valet. De två vanligaste konstellationerna består av dels Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna, dels Centerpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet. Dessa styren återfinns i vardera 3 regioner.

Regionvalet har därmed inneburit 13 maktskiften och vi har efter valet 7 borgerliga styren, 11 blocköverskridande styren, 2 vänsterstyren och 1 borgerligt styre där Sverigedemokraterna ingår. I 12 regioner styrs regionen av en minoritet. Det gäller samtliga 7 borgerliga styren, 4 blocköverskridande styren och 1 vänsterstyre.

Tabell 31: Antal regioner där partier ingår i styret 2022 (2018) uppdelat i olika styrkategorier

Partier	Borgerliga styren	Blocköverskridande styren	Vänsterstyren	Borgerligt/SD-styre	Samtliga
M	7 (6)	3 (6)		1	11 (12)
C	4 (6)	8 (13)			12 (19)
L	6 (5)	- (11)			6 (16)
KD	7 (5)	4 (7)		1	12 (12)
S		11(8)	2 (1)		13 (9)
V		4 (1)	2 (1)		6 (2)
MP		1 (9)	2 (1)		3 (10)
SD				1	1 (-)
Sjvp	1 (1)	2 (4)		1	4 (5)
Minoritetsstyre	7 (4)	4 (6)	1 (-)		12 (10)
Riket	7 (6)	11(14)	2 (1)	1 (-)	21

Kommentar: Styren där MP ingår tillsammans med borgerliga partier definieras som blocköverskridande, såväl 2018 som 2022.

I det följande beskriver vi i vilken utsträckning som partierna ingår i olika styren och med vilka partier de styr.

Socialdemokraterna ingår i styret av 13 regioner jämfört med 9 regioner under föregående mandatperiod. Av dessa är 10 blocköverskridande och 3 vänsterstyren. Partiet styr tillsammans med Centerpartiet i 8, Vänsterpartiet i 6, Kristdemokraterna i 4, Moderaterna och Miljöpartiet i vardera 3 och med sjukvårdspartier i 2 regioner.

Centerpartiet ingår i styret av 12 regioner jämfört med 19 regioner under föregående mandatperiod. Av dessa är 4 borgerliga och 8 blocköverskridande styren. Partiet styr tillsammans med Socialdemokraterna i 8, Kristdemokraterna i 7, Moderaterna i 5, Liberalerna och Vänsterpartiet i vardera 3 och Sjukvårdspartier i 2 regioner samt Miljöpartiet i 1 region.

Kristdemokraterna ingår liksom föregående mandatperiod i styret av 12 regioner. Av dessa är 7 borgerliga, 4 blocköverskridande och 1 borgerligt styre där Sverigedemokraterna ingår. Partiet styr tillsammans med Moderaterna i 8, Centerpartiet i 7, Liberalerna i 6, Socialdemokraterna i 4 och med sjukvårdspartier i 3 regioner samt med Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet i vardera 1 region.

Moderaterna ingår i styret i 11 regioner jämfört med i 12 regioner under föregående mandatperiod. Av dessa är 7 borgerliga, 3 blocköverskridande och 1 borgerligt styre där Sverigedemokraterna ingår. Partiet styr tillsammans med Kristdemokraterna i 8, Liberalerna i 6, Centerpartiet i 5 och Socialdemokraterna i 3 regioner.

Liberalerna ingår i styret av 6 regioner jämfört med 16 regioner under föregående mandatperiod. Samtliga dessa är borgerliga styren. Partiet styr tillsammans med Moderaterna och Kristdemokraterna i 6 och Centerpartiet i 3 regioner.

Vänsterpartiet ingår i styret av 6 regioner jämfört med 2 regioner under föregående mandatperiod. Av dessa är 3 blocköverskridande styren och lika många vänsterstyren. Partiet styr tillsammans med Socialdemokraterna i 6, Centerpartiet i 3, Miljöpartiet i 2 regioner samt med Kristdemokraterna i 1 region.

Miljöpartiet ingår i styret av 3 regioner jämfört med 10 regioner under föregående mandatperiod. 2 av dessa är vänsterstyren och 1 blocköverskridande. Partiet styr tillsammans med Socialdemokraterna i 3, Vänsterpartiet i 2 och Centerpartiet 1 region.

Sverigedemokraterna ingår i styret av 1 region där man styr tillsammans med Moderaterna, Kristdemokraterna och ett sjukvårdsparti.

Sjukvårdspartier ingår i styret av 4 regioner jämfört med 5 regioner under föregående mandatperiod. Av dessa är 1 styre borgerligt, 2 blocköverskridande och 1 övrigt styre. Partierna styr tillsammans med Moderaterna i 3, Kristdemokraterna och Socialdemokraterna i vardera 2 samt med Centerpartiet respektive Sverigedemokraterna i 1 region.

Vem är regionstyrelsens ordförande?

I regionerna så innehar Socialdemokraterna 13 och Moderaterna 8 poster som regionstyrelsens ordförande. 12 kommer från ett annat parti än efter förra valet och 14 av dem är nya i uppdraget.

Antalet kvinnor som är ordföranden har ökat från 9 till 11 vilket innebär att en majoritet av ordförandena är kvinnor. 8 av 13 socialdemokratiska ordföranden är kvinnor och 3 av 8 moderata ordföranden.

Tabell 32: Regionstyrelsens ordförande, parti och kön (antal) 2022

Kön	M	C	L	KD	S	V	SD	Övriga	Totalt
Totalt	8				13				21
Kvinnor	3				8				11
Män	5				5				10

KAPITEL 12

Avslutande reflektioner

I denna skrift har vi försökt att ge en samlad bild av vad som händer i de 310 kommun- och regionvalen. Men vi har också försökt att visa att den samlade bilden kan vara missvisande eftersom den döljer alla de variationer som finns. Sveriges kommuner och regioner är olika i en rad avseenden. Det handlar till exempel om befolknings- och ytstorlek, sysselsättning och näringslivsstruktur, inkomst- och utbildningsnivå samt åldersstruktur och skattekraft. Men det handlar också om hur väljarna agerar. Situationen i olika kommuner och regioner varierar på ett närmast dramatiskt sätt när det till exempel gäller valdeltagande, personröstning och andelen som röstar på olika partier. En del av dessa skillnader återkommer i de olika valen. Vi ser till exempel skillnader i hur man röstar i olika delar av landet och i stora respektive små kommuner.

Finns den kommunala väljaren?

Men finns det skillnader som enbart kommer till uttryck i de kommunala valen? Gör människor medvetna ställningstaganden när de röstar i kommun- och regionvalen eller röstar man på samma parti i samtliga val utan att ha värderat hur partiets lokala och regionala företrädare fullgjort sitt uppdrag eller kan förväntas göra det framöver? Flera forskare har ställt frågan om det finns någon ”kommunal väljare” i denna mening och kommit till delvis olika resultat⁶. Tyvärr har valforskningen ägnat väljarbeteendet i kommun- och regionvalen begränsad uppmärksamhet och enkät- eller intervjustudier med inriktning på de lokala valen är få.

Vi anser ändå att det finns starka indikationer på att en stor grupp väljare baserar sina ställningstaganden på lokala och regionala förhållanden när de ska rösta i de kommunala valen.

- › Det kanske tydligaste tecknet på att det finns kommunala väljare ligger i den ökande röstdelningen, det vill säga att man röstar på olika partier i valen till riksdag respektive kommun och/eller region. Enligt SVT:s vallokalsundersökningar har röstdelningen ökat under en följd av år och ligger, trots en svag minskning 2022, på 34 procent jämfört med 35 procent vid förra valet och 33 procent vid valet dessförinnan. I de återkommande väljarundersökningarna ligger andelen som röstdelar något lägre – 30 procent efter 2014 års val och 31 procent efter förra valet. Enligt väljarundersökningarna uppgick röstdelningen i de regionala valen till 27 procent 2014 och 28 procent 2018, även det höga nivåer. Se vidare kapitel 8, Röstdelning.

Not. 6 Se t.ex. Sören Holmberg 1993, Kommunala väljare: Finns de? Folke Johansson, 1995, Visst finns det kommunala väljare. Gissur Ó Erlingsson och Henrik Oscarsson 2015 Röstdelning i Sverige i Bergström, Johansson, Oscarsson & Oskarsson (red) Fragment. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

- Ökad röstdelning behöver dock inte indikera medvetna ställningstaganden i kommunvalen. Det kan även handla om att man taktikröstar i riksdagsvalet för att påverka vilken regering som bildas, och att man i övriga val röstar på sitt förstahandsalternativ. Flera tecken tyder dock på att man också röstdelar därför att man har åsikter om den politik som förs i den egna kommunen. Drygt 5 procent av väljarna röstar på partier som inte är representerade i riksdagen, varav merparten är lokala och enbart ställer upp i en enskild kommun. Sådana partier finns representerade i hälften av fullmäktigeförsamlingarna och ingår i styret i 44 kommuner. I val efter val har ett icke obetydligt antal lokala partier erhållit ett synnerligt stort röststöd. 2022 fick 24 lokala partier mer än 15 procent av rösterna i sin kommun och fyra av dem har till och med kunnat besätta posten som styrelseordförande. Se vidare kapitel 4, Övriga partier i kommunerna.
- Även stödet för riksdagspartierna varierar mellan riksdags- och kommunval i enskilda kommuner. Det är uppenbart att väljarna är beredda att belöna respektive bestraffa partier och enskilda politiker i kommunvalet. Vi har i kapitel 9, Lokala partiledares betydelse, redovisat vad vi kallat borgmästareffekten där en styrelseordförande genom sitt uppdrag vunnit medborgarnas förtroende och vars parti belönats med betydligt fler röster i kommunvalet än vad det erhållit i riksdagsvalet. I 2022 års val fick partier i 14 kommuner mer än 20 procentenheter fler röster i kommun- än i riksdagsvalet. Vi kan även se att partier i opposition lyckats skaffa sig ett starkt stöd och kanaliserat väljares missnöje med parti(er) som styrt kommunen.

- ✧ Vi ser även hur partier i många kommuner kan erhålla en röstandel som både är betydligt högre eller lägre i kommun- än i riksdagsvalet. Utfallet är mycket tydligt och svårt att förklara utifrån andra än genuint lokala faktorer. Det handlar alltså om ett relativt stort antal kommuner där partier antingen belönas eller bestraffas av väljarna. Vi har i kapitel 3, sida 20–21 visat hur partier kan få mer än 5 och i vissa fall 10 procentenheter fler - eller färre - röster i kommun- än i riksdagsvalet i åtskilliga kommuner. De relativt små skillnader mellan partiernas samlade resultat i kommunvalet kan således vara betydligt större lokalt.

Det dröjer ännu innan resultaten från Valforskningsprogrammets studier om 2022 års val är klara. Men i studierna av 2018 års val har man ställt frågor om skälen för hur man röstar i riksdagsvalet och kommunvalet⁷. Resultaten visar på likheter såväl som skillnader. När det gäller riksdagsvalet anger de svarande att ”Ett av de absolut viktigaste skälen” är att ”Partiet har ett bra program för framtiden”(54 procent),”Partiet har kompetenta personer som kan sköta landets politik” (48 procent) och ”Partiet har en bra politik i många av de frågor som debatterats den senaste tiden” (44 procent). De som röstdelar gör ungefär samma värdering som de som inte röstdelar men med marginellt lägre procentandelar.

När det gäller hur man röstar i kommunvalet anger de svarande som de absolut viktigaste skälen att ”Partiet har ett bra program för framtiden i min kommun” (38 procent), ”Partiet har en bra politik i många av de frågor som debatterats i kommunen under den senaste tiden (37 procent) samt ”Partiet har kompetenta personer som kan sköta kommunens politik” (31 procent). Inte långt efter kommer

Not. 7 Rapport 2020:9 Röstdelning i Sverige 1970–2018, Sara Persson, Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet.

”Partiet har skött sig bra i den kommunala politiken under senare år” (26 procent) och ”Partiet har bra kandidater på valsedeln i min kommun” (22 procent). Det senare svarsalternativet har en motsvarighet för riksdagsvalet där endast 9 procent lyfter ”Partiet har bra riksdagskandidater på valsedeln i min valkrets” som ett av de absolut viktigaste röstningsskälen.

När det gäller skälen för hur man röstar i kommunvalet är skillnaderna mellan röstdelare och övriga större. Bland röstdelarna är det 43 procent som lyfter fram partiets politik i de frågor som debatterats den senaste tiden, 42 procent att partiet har ett bra program för framtiden och 35 procent att det har kompetenta personer som kan sköta kommunens politik. 28 procent av röstdelarna tycker att partiet har skött sig bra i den kommunala politiken under senare år och 26 procent att det har bra kandidater på röstsedeln.

Valforskarna ställde också en öppen fråga till röstdelarna om vad det var som fick dem att rösta på olika partier i årets riksdagsparti jämfört med kommunvalet. Bland de skäl som lyftes fram som viktigast återfinns preferens i sakfråga (21 procent), preferens kandidat/partiledare (15 procent) och strategi, det vill säga någon form av taktikröstning (14 procent). Missnöje (8 procent) kommer något längre ner och efter preferens parti (13 procent) respektive preferens politik (12 procent). Kategoriseringen av skälen bygger på valforskarnas kodning av de öppna svaren.

Rapporten från valforskningsprogrammet och resultaten från valundersökningen 2018 ger en intressant bild av varför man röstar som man gör i kommunvalet och om hur de som röstdelar skiljer sig från de som inte gör det. De resultat som redovisas i rapporten tyder på att man inom båda grupperna gör medvetna ställningstaganden om partiets politik, såväl om aktuella, lokala frågor som om deras program för kommunens framtid. Dessutom tycks ställningstaganden bygga på bedömningar av kompetens hos partiets

ledande politiker och de som kandiderar till kommunens fullmäktige samt av att partiet skött sig bra i den kommunala politiken. Man ser också att röstdelare lyfter fram dessa skäl i något högre grad än övriga väljare även om skillnaderna inte ska överdrivas.

Vi hoppas att kommande valundersökningar fortsätter att ställa dessa frågor för att kunna visa om resultaten från 2018 består eller ändras. Vi gör tills vidare bedömningen att det väljarbeteende som beskrivits tyder på att människor i relativt hög grad röstar utifrån lokala händelser och förhållanden och att de gör en självständig bedömning av partiernas politik i den egna kommunen. Eller med andra ord, att det finns en kommunal väljare.

Vi har ovan främst uppehållit oss vid valen till landets kommunfullmäktige. Men hur är det med de regionala valen? I SVT:s valundersökning ställs inte frågan om hur man röstat i regionvalet. Men vi vet genom Valforskningsprogrammet att mer än en fjärdedel av väljarna har röstat på olika partier i riksdags- och regionalval vid de två tidigare valen. I kapitel 5, Övriga partier i regionerna, framgår att sjukvårdspartier kunnat samla ett starkt röststöd. Men det framgår också att stödet för dessa partier ofta är koncentrerat till kommuner som berörs av nedläggning av sjukhus, BB eller annan sjukvård och att det varierat kraftigt över tid. Vi ser däremot inte någon motsvarighet till borgmästareffekten eller till de stora skillnaderna i röststöd för olika partier mellan riksdags- och regionalval som förekommer i kommunerna. Olika mätningar har dessutom visat att väljarnas kännedom om partiernas kandidater i de regionala valen liksom om deras regionala program varit låg. Regionvalen har också beskrivits som ett val som väljarna betraktar som mindre viktigt och där de har sämre kunskaper om vad som står på spel. Å andra sidan är valdeltagandet i princip lika högt som i kommunvalet och väljarna har kontinuerligt betraktat sjukvården, regionernas största och viktigaste verksamhet, som en av de allra viktigaste politiska frågorna. Under Covid-19-pandemin ökade

dessutom medvetenheten om regionernas ansvar för hälso- och sjukvården vilket också förefaller ha återspeglats i mediernas bevakning av de regionala valen. Vilka effekter detta har fått är svårt att avgöra. Kanske kan vi hoppas på att väljarna blivit mer intresserade av politiken på regional nivå och ägnat regionvalet större uppmärksamhet i detta val. Och kanske kan vi hoppas på att valforskningen ägnar större uppmärksamhet framöver åt det som ibland benämnts som det glömda valet.

Ett nytt politiskt landskap?

Det är inte bara väljarna som agerar på olika sätt i olika val. Det gör även partier och förtroendevalda när de formar styrena i sina kommuner och regioner. Vi kan se att det fortfarande tycks finnas en viss preferens för att bilda styren som baseras på de traditionella politiska blocken där detta är möjligt. Kanske är det denna preferens som förklarar att mer än hälften av såväl traditionellt borgerliga som vänsterstyren utgör minoritetsstyren.

Vi ser samtidigt att det finns en stor och ökande beredskap för att bilda blocköverskridande styren. Efter 2014 års val skedde en kraftig ökning av sådana styren. I förra valet förstärktes denna trend något och efter 2022 års val har antalet fortsatt att öka. Denna styrkategori är nu den vanligaste och finns i hälften av såväl kommunerna (149 av 290) som regionerna (11 av 21). Vi kan också notera att det förekommer partikonstellationer som för inte så länge sedan var otänkbara. Det har till exempel blivit vanligare att de två största partierna i kommunvalet, Socialdemokraterna och Moderaterna, ingår i samma styre och Socialdemokraterna ingår nu i fler styren med Centerpartiet och Moderaterna än med Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Vi ser också att Centerpartiet ingår i marginellt färre styren med Socialdemokraterna än med Moderaterna och Kristdemokraterna och i fler än med Liberalerna.

Samtidigt ser vi att Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna ingår i klart fler styren med varandra och med Centerpartiet än med Socialdemokraterna.

Men vi kan framför allt konstatera att i stort sett alla partier tycks kunna bilda styre med varandra. Undantaget är Sverigedemokraterna som inte styr med något av de rödgröna partierna och endast i ett fåtal kommuner med Centerpartiet. Däremot är partiet i högre grad accepterat som koalitionspart respektive koalitionsledare och ingår i styret i betydligt fler kommuner än tidigare. Dessutom ingår det i ännu fler kommuner som stödparti till exempel i samband med ett borgerligt minoritetsstyre. Regionalt ingår Sverigedemokraterna endast i ett styre men är samtidigt vågmästare/stödparti i ytterligare sju regioner. Det är tydligt att Sverigedemokraterna även lokalt och regionalt numera betraktas som en möjlig samarbetspartner av de nuvarande regeringspartierna även om detta inte tycks gälla generellt. Partiets ökade röststöd är i flera avseenden en självklart viktig faktor bakom det förändrade politiska landskapet.

Vi kan också konstatera att såväl blocköverskridande styren som minoritetsstyren visat sig lika stabila som traditionella blockstyren. Antalet maktskiften under den gångna mandatperioden har inte varit exceptionellt högt. En förklaring kan vara att styrena i nya konstellationer ofta föregicks av grundliga och seriösa diskussioner där man var införstådd med vilka frågor som man var överens om och vilka frågor där man inte var det. En annan att det sedan tidigare funnits ett positivt och konstruktivt samarbetsklimat i berörda kommuner.

Man skulle kunna se utvecklingen som ett tecken på att kommunpolitiken präglas av konsensus, att åsiktsskillnader och ideologiska motsättningar är små och att förutsättningarna för samarbete är oproblematiska. De studier av fullmäktigeledamöter som genomförts vid Göteborgs universitet visar dock att politikerna själva anser att motsättningarna är relativt stora även om konfliktnivån varierar kraftigt mellan olika kommuner. Det framgår även att det finns stora åsiktsskillnader i viktiga kommunpolitiska frågor – särskilt när det gäller valfrihet, konkurrensutsättning och privatiseringar⁸.

Det ökade antalet blocköverskridande styren och den stora variationen av partikonstellationer behöver således inte vara uttryck för konsensus och avsaknad av konflikter. Drivkraften är kanske snarare att verkligheten tränger sig på. Kommunerna hanterar frågor som påtagligt berör människors vardag. Såväl välfärd som fysisk planering, teknisk infrastruktur, näringslivsutveckling och kultur- och fritidsutbud är områden där medborgarna efterlyser konkreta resultat och praktisk problemlösning. Många kommuner upplever dessutom demografiska, ekonomiska och rekryteringsmässiga utmaningar som kräver ett gemensamt ansvarstagande för ”kommunens bästa”. Då kan okonventionella samarbeten mellan partier som inte tycker lika men som litar på varandra upplevas som nödvändiga. Detta skulle dock knappast vara möjligt utan en politisk kultur som sedan länge varit präglad av pragmatism och flexibilitet. När man inte kan förverkliga sitt förstahandsalternativ måste man vara beredd att pröva en annan lösning utifrån de förutsättningar som skapats utifrån valresultatet.

Not. 8 Mikael Gilljam, David Karlsson, Anders Sundell 2010, Politik på hemmaplan. Tiotusen fullmäktigeledamöter tycker om politik och demokrati samt David Karlsson & Mikael Gilljam, 2014, Svenska Politiker. Om de folkvalda i riksdag, kommuner och landsting 2014.

Förnyelse eller oreda?

Precis som efter de fyra tidigare valen kan vi konstatera att kommun- och regionpolitiken är ett föränderligt landskap med ett stort antal maktskiften, blocköverskridande koalitioner och minoritetsstyren. Till dessa politiska förändringar kommer stora personförändringar till följd av såväl maktskiften, generationsskiften och andra orsaker. 58 procent av styrelseordförandena i kommunerna och 67 procent i regionerna hade inte samma uppdrag efter 2018 års val. Men det är inte bara på de högsta posterna som omsättningen är hög. 40 procent av kommunernas och 27 procent av regionernas fullmäktigeledamöter är nya i uppdraget. Dessutom kan vi befara att tidigare mönster med omfattande avhopp upprepas. Under förra mandatperioden lämnade en fjärdedel av ledamöterna och cirka 40 procent av de yngre ledamöterna sitt uppdrag i förtid. Orsakerna behöver inte vara politiska – ofta anger man flyttning från kommunen eller ändrad familje- eller arbetssituation som det viktigaste skälet till att man lämnar uppdraget⁹. Men avhoppet bidrar till ökad omsättning och minskad stabilitet.

En helt annan typ av rörlighet uppstår när enskilda förtroendevalda lämnar (eller utesluts ur) sitt parti men behåller sitt uppdrag och blir så kallade politiska vildar. Sedan tidigare finns erfarenheter av hur motsättningar inom ett parti kunnat leda till ändrade majoritetsförhållanden och till och med till att nya, lokala partier bildats.

Ett stort antal nya ordföranden och ledamöter måste således vara beredda på att navigera i ett nytt politiskt landskap samtidigt som avhoppet ökar och partiloyaliteter inte kan tas för givna. Detta gör det politiska uppdraget svårare. Det skapar möjligheter till

Not. 9 Politikens villkor. Om engagemang och avhopp i kommunpolitiken Gissur Ó. Erlingsson och Richard Öhrvall, rapport 2010:4, Centrum för kommunstrategiska studier, Linköpings universitet, 2010.

förnyelse men även risker för oreda. Så vad kan vi förvänta oss? Är den kommunala demokratin tillräckligt robust för att möta dessa utmaningar och förändrade förutsättningar?

Växa med uppgiften

Man underskattar ofta den styrka som ligger i en decentraliserad samhällsorganisation med kommunal självstyrelse vars yttersta syfte är att stärka demokratin och göra den offentliga verksamheten mer effektiv. Den innebär att viktiga frågor kan avgöras nära de människor som berörs och av politiska församlingar som de själva har valt. De förtroendevalda kan för sin del basera besluten på kunskap och överblick över lokala förhållanden och på breda och kontinuerliga kontakter med medborgarna. Därmed förväntas de göra kloka avvägningar mellan olika behov och intressen och utforma verksamheten efter förutsättningarna i den egna kommunen eller regionen. Och när kommuner och regioner prövar olika lösningar får de samtidigt möjlighet att jämföra sig med och lära av andra. Det skapar i sin tur förutsättningar för innovationer och ökad effektivitet.

Detta är förstås en idealbild som beskriver den kommunala självstyrelsens potential. Men en samhällsmodell som bygger på gemensamt ansvarstagande för lokalsamhälle och regioner kommer samtidigt att kunna fungera som en lärprocess. Därför finns hopp om att de beslutsförsamlingar som valts och de styren som utsetts ska kunna växa med sina uppgifter och hantera olika utmaningar utifrån de varierande förutsättningar som råder. Hur långt det räcker återstår att se. Uppdraget är långt ifrån enkelt. Men det finns ingen annan aktör som kommer att kunna klara det bättre.

310 val

2022 års kommun- och regionval

Kommun- och regionvalen skiljer sig på flera sätt från riksdagsvalet. Fler personer har rösträtt, fler partier är representerade, olika styren bildas och många röstar på ett annat parti än i riksdagsvalet. Skriften 310 val innehåller en sammanställning av viktig fakta om 2022 års kommun- och regionval.

ISBN ISBN 978-91-8047-133-6

Ladda ner eller beställ på skr.se/publikationer

Post: 118 82 Stockholm | Besök: Hornsgatan 20

Telefon: 08-452 70 00 | skr.se

**Sveriges
Kommuner
och Regioner**